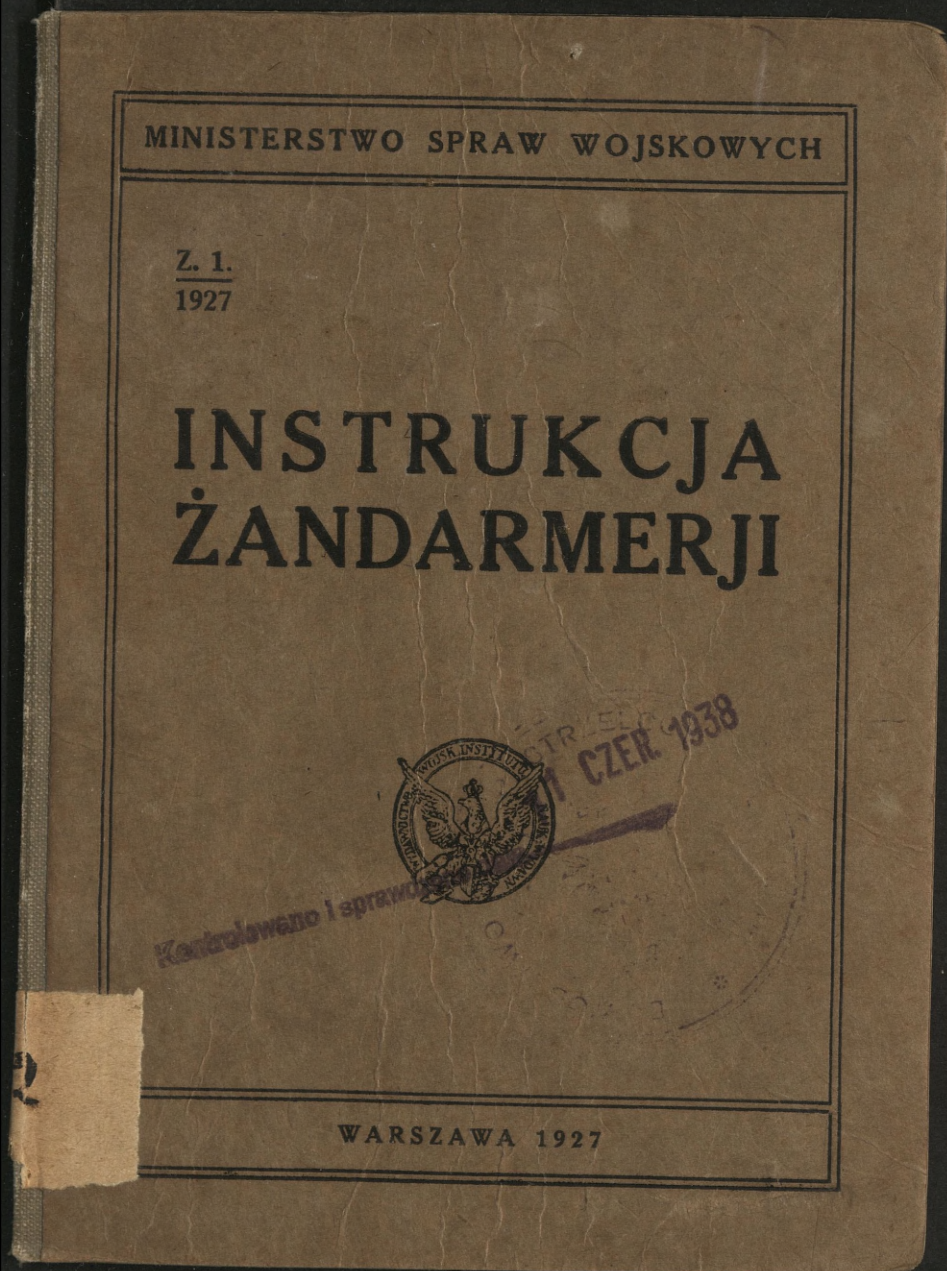
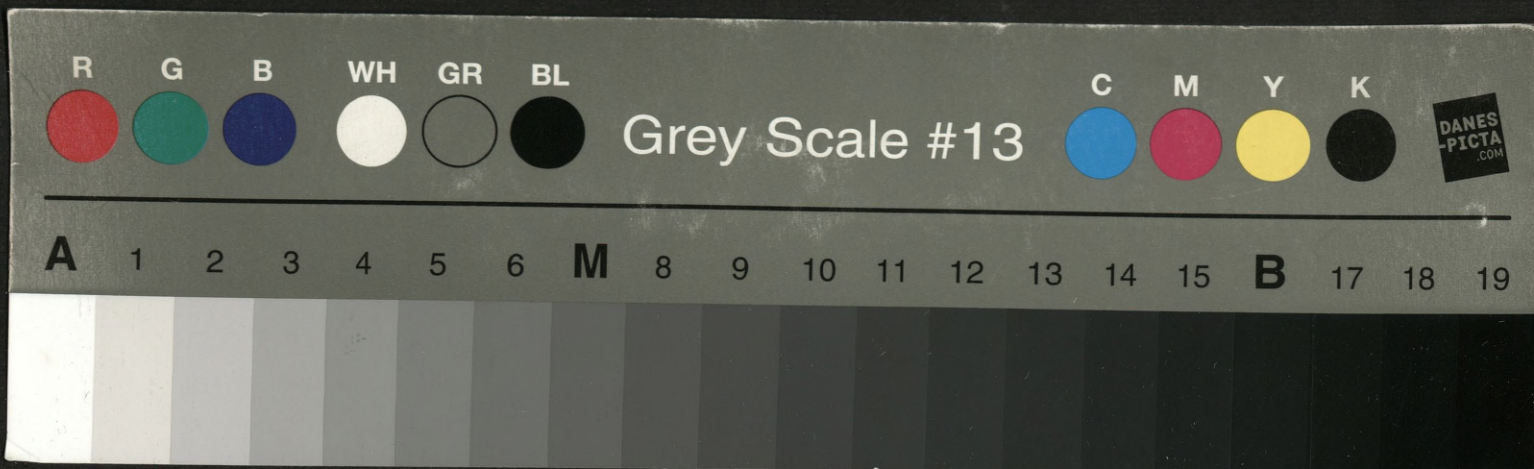

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

Z. 1.
1927

INSTRUKCJA ŻANDARMERJI

Kontrolowano i sprawdzono

11 CZER 1938

WARSZAWA 1927

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

1918

INSTRUKCJA
ŻANDARMERJI

INSTRUKCJA
ŻANDARMERJI

WARSZAWA 1918

Ż. 1.
1927.

INSTRUKCJA ŻANDARMERJI

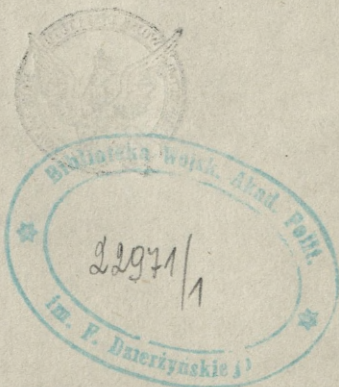
WARSZAWA 1927

355 6R

MINISTERSTWO SPRAW WOJSKOWYCH

INSTRUKCJA ZANDARMERII

Zatwierdzone do użytku służbowego przez Minister-
stwo Spraw Wojskowych pismem Oddziału III Szt.
Gen. L. 5133/Wyszk. z dnia 20 I 1927 r.

Drukarnia Ministerstwa Spraw Wojskowych

SPIS RZECZY.

WSTĘP

ROZDZIAŁ A.

PRZEPISY OGÓLNE.

	Str.
1. Zadania żandarmerji	2
2. Zależność służbowa żandarmerji od przełożonych władz wojskowych i stosunek jej do innych władz wojskowych	2
3. Prawo żądania pomocy od władz wojskowych i cywilnych	2

ROZDZIAŁ B.

OGÓLNE PRZEPISY ZACHOWANIA SIĘ I POSTĘPOWANIA ŻANDARMÓW.

4. Zachowanie się żandarma i dbałość o dobre imię żandarmerji	3
5. Ubiór i uzbrojenie	3
6. Poprawność zachowania się w miejscach publicznych podczas pełnienia czynności służbowych	4
7. Wstępowanie do lokali publicznych w służbie i poza służbą	4
8. Obcowanie z osobami nie posiadającymi dobrej opinji	4
9. Używanie alkoholu, gry hazardowe i długi	5
10. andarm wzorem taktu i uprzejmości	5
11. Bezinteresowność, prawdomówność i bezstronność żandarma	5
12. Tajemnica służbowa	5
13. Obrza czi żandarma	6
14. Meldowanie się	6
15. Przekraczanie granic państwa	6
16. Znajomość miejscowości, osób i warunków miejscowych	6
17. Znajomość ustaw	7

ROZDZIAŁ C.

CZYNNOŚCI SŁUŻBOWE ŻANDARMERJI.

18. Ogólne pojęcie o czynnościach służbowych	7
--	---

VI

	Str.
19. Wyszczególnienie czynności zwyczajnych	8
20. Czynności nadzwyczajne i odpowiedzialność za nie	9
21. Kierownictwo akcją przeprowadzaną przez żandarmerję łącz- nie z innymi rodzajami wojska	10
22. Czynności służbowe na polecenie władz sądowych	10
23. Stosunek do Oddz. II Szt. Gen. M. S. Wojsk. i D. O. K.	11
24. Wystąpienie żandarma na rozkaz, wezwanie i zawiadomienie	11
25. Służba wartownicza i konwoje	12

ROZDZIAŁ D.

PRZEPISY O KONTROLI NA LINJACH KOMUNIKACYJNYCH.

26. Cel	13
27. Podział	13
28. Wykonywanie	14
29. Postępowanie z przytrzymanymi	17
30. Uzbrojenie i wyposażenie	17
31. Oznaka	17

ROZDZIAŁ E.

PRZEPISY O KORDONACH, WYSTAWIANYCH PRZEZ ŻANDARMERJĘ.

32. Pojęcie kordonu	17
33. Rodzaje i zadania kordonów wojskowych	18
34. Sposób pełnienia służby	19
35. Podporządkowanie i zależność służbowa	20

ROZDZIAŁ F.

PRZEPISY O ZACHOWANIU SIĘ ŻANDARMA W SŁUŻBIE.

36. Istota skutecznego działania	20
37. Uprawnienia służbowe żandarma. Formułka „w imieniu pra- wa”	20
38. Patrole, konwoje, asystencje i czynności specjalne żandarmerji. Pojęcia ogólne	21
39. Skład patroli	22
40. Patrolowanie. Przepisy ogólne	22
41. Postępowanie ze spotkaniami osobami podejrzanymi	25
42. Badanie dokumentów legitymowanych osób wojskowych	26

VII

	Str.
43. Żołnierze podejrzani o oddalenie się z szeregów	26
44. Wkraczanie służbowe, powody i sposób jego przeprowa- dzania	28
45. Ogólne zasady stosowania środków przymusowych	29
46. Rodzaje środków przymusowych	29
47. Prawo użycia broni przez żandarma. Cel użycia broni	30
48. środki łagodniejsze	31
49. Sposób użycia broni. Postępowanie przy wkraczaniu	33
50. Wkroczenie przeciw większej ilości osób	34
51. Wkroczenie żandarmerji przeciw opornemu lub zbuntowa- nemu tłumowi.	35
52. Prawo tymczasowego aresztowania	35
53. Wypadki przytrzymania z inicjatywy żandarma	36
54. Tymczasowe aresztowanie oficerów	38
55. Aresztowanie zbiorowe	38
56. Rozkazy aresztowania i dostawienia do sądu	38
57. Aresztowanie osób pełniących funkcję, której wykonywanie nie może ulec przerwie	39
58. Postępowanie w razie, gdy nieprzewidziane okoliczności nie pozwalają na dokonanie aresztowania	40
59. Pilnowanie aresztantów	40
60. Postępowanie bezpośrednio po przytrzymaniu. Konwojowanie. Nałożenie kajdanek	40
61. Zamawianie konwojów. Użycie żandarmerji do konwojów . .	41
62. Konwojowanie osób. Odebranie	42
63. Właściwy konwój. Sposoby i środki konwojowania osób . .	43
64. Niedopuszczalność porozumiewania się konwojowanego z oso- bami postronnymi. Posilek	44
65. Naturalne potrzeby	44
66. Choroba konwojowanego	45
67. Choroba konwojującego żandarma	45
68. Wzmocnienie konwoju	45
69. Konwojowanie kolejami żelaznymi. Uzbrojenie konwoju . .	45
70. Ucieczka konwojowanego	46
71. Oddanie konwojowanego	46
72. Konwojowanie rzeczy	47
73. Praktyczne wskazówki dla konwojującego żandarma	47
74. Rewizja domu. Zasady ogólne	48
75. Rewizja domu z inicjatywy żandarma	49
76. Rewizja w obiektach zajętych przez wojsko	50
77. Asystencja policji przy rewizji lokali zajętych przez osoby cywilne	50
78. Rewizja w wypadkach szczególnie pilnych	51
79. Świadek przy rewizji	51
80. Postępowanie przed, podczas i po rewizji	51

VIII

	Str.
81. Zatrzymanie przedmiotów	52
82. Rewizja papierów i listów	53
83. Asystencja	53
84. Badanie okoliczności faktycznych i ustawowej istoty czynu	54
85. Niedopuszczalność stosowania gróźb, przymusu lub podstępu do zebrania poszlak winy	54
86. Postępowanie w wypadkach uszkodzeń cielesnych	54
87. Postępowanie w wypadkach fałszowania papierów wartościow- wych, dokumentów i monet.	55
88. Postępowanie w wypadkach pożaru	55
89. Znalezienie zwłok i ratowanie osób okaleczonych	55
90. Klęski elementarne.	57
91. Żandarmerja przy pożarach.	57
92. Zapobieganie nieszczęśliwym wypadkom	58
93. Utrzymywanie porządku na drogach, gościńcach i placach .	59
94. Żandarmerja na obchodach, widowiskach publicznych i zbie- gowiskach	59
95. Przytrzymywanie zbiegłych popisowych	60
96. Postępowanie z przytrzymanymi w pobliżu granicy państwa .	60
97. Sposób porozumiewania się z władzami przełożonemi i są- dowemi. Zakaz wystawiania poświadczeń służbowych . .	61
98. Umówione znaki porozumiewawcze	61
99. Doniesienie karne	61
100. Stosunek do policji państwowej	62

W S T Ę P.

Żandarmerja wchodzi w skład siły zbrojnej jako służba wykonawcza dowództwa. Organizację żandarmerji określają osobne przepisy. Zadaniem żandarmerji jest utrzymanie porządku, ładu i karności w wojsku wspólnie z innymi czynnikami i pełnienie służby bezpieczeństwa w stosunku do osób, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych (art. 2 i 3 rozp. R. M. z 10 V 1920 r. w sprawie wprowadzenia w życie wojskowego postępowania karnego dla wspólnej siły zbrojnej).

Istota
żandarmerji
i jej prze-
znaczenie.

Działalność żandarmerji obejmuje cały obszar Rzeczypospolitej Polskiej wraz z należącymi do niej wodami terytorjalnymi.

W stosunku do osób podlegających orzecznictwu sądów cywilnych, żandarmerja wkracza tylko w następujących wypadkach i to jedynie wtedy, gdy niema policji:

- a) w razie schwytania osoby cywilnej na popełnianiu czynu przestępnego,
- b) w razie potrzeby zapobiegnięcia popełnieniu czynu przestępnego,
- c) przeciw osobom, uchylającym się od poboru wojskowego, albo też uchylającym się od służby wojskowej.

W wypadkach wymienionych pod a) i b) należy przez czyn przestępny rozumieć zbrodnie i poważniejsze występki (w b. zaborze austriackim — tylko zbrodnie).

ROZDZIAŁ A.

PRZEPISY OGÓLNE.

1. Zadaniem żandarmerji jest:
 - 1) służba wojskowo-policyjna w wojsku, utrzymanie porządku, ładu i karności w oddziałach, oraz ochrona sztabów wyższych dowództw;
 - 2) wykonywanie służbowych poleceń prokuratur i sądów wojskowych;
 - 3) uczestniczenie w asystencjach wojskowych, udzielanych przez władze wojskowe władzom cywilno-administracyjnym;
 - 4) ochrona publicznego bezpieczeństwa, spokoju i porządku w zakresie objętym postanowieniami wstępnymi;
 - 5) udział w czynnościach przeprowadzanych przez cywilne organa bezpieczeństwa, a dotyczących interesów wojskowości.
2. Zależność służbowa żand. od przełożonych władz wojsk. i stosunek jej do innych władz wojsk.

Zależność służbową żandarmerji od przełożonych władz wojskowych i stosunek jej do innych władz wojskowych, regulują osobne przepisy.

Oprócz przełożonych, oraz osób, które na mocy wyraźnego upoważnienia zostały do tego uprawnione, nikt inny poza tem nie może się mieszać do czynności, wykonywanych prawnie przez organa żandarmerji.
3. Prawo żądania pomocy od władz wojskowych i cywilnych.

Podczas wykonywania obowiązków służbowych ma żandarm prawo w myśl odpowiednich ustaw (§§ 154, 427 P. K. w., §§ 24—28 P. K. A. i §§ 846, 848 i 858 P. K. R.) żądać pomocy od wszystkich władz wojskowych i cywilnych.

Dla dobra służby należy działać w porozumieniu z władzami wojskowymi i cywilnymi, zwłaszcza gdy chodzi o utrzymanie lub przywró-

cenie porządku, spokoju i bezpieczeństwa publicznego.

ROZDZIAŁ B.

OGÓLNE PRZEPISY ZACHOWANIA SIĘ I POSTĘPOWANIA ŻANDARMÓW.

Zachowanie się żandarma powinno być poważne i przyzwoite. Wszelkie nadużycia, wszelkie prostactwo w słowie lub czynie, szczególnie podczas pełnienia służby, obniża powagę żandarmerji i utrudnia jej działanie, a każda nierozwaga lub nieuzasadnione wymaganie, mogą doprowadzić do niepożądanych, a nawet niebezpiecznych zajść.

Postawa żandarma powinna być zawsze woj-skową, chód powolny i umiarkowany, by mógł spoznać wszystko, co się wokoło niego dzieje.

We wszystkich okolicznościach służbowych żandarm powinien być ubrany ściśle według niżej podanych przepisów; ubiór jego musi być zawsze w największym porządku i czysto utrzy-many.

Żandarm, wychodzący do służby zewnętrznej, występuje w pełnym uzbrojeniu i oporządze-niu, na które składają się: hełm typu żandarm-skiego, karabin nabitý z nasadzonym bagnetem, albo rewolwer, oraz torba żandarmska (zawiera-jąca książkę służbową, notatnik, zapiski inw gila-cyjne, kajdanki i inne przedmioty pomocnicze). Zasadniczo żandarm może wkroczyć, gdy jest całkowicie uzbrojony i oporządzony. Gdyby jednak zwłoka groziła niebezpieczeństwem, a wy-stąpienie miało widoki powodzenia, żandarm musi wkroczyć, chociażby bez pełnego uzbroje-nia, tylko z bronią boczną.

4.

Zachowa-nie się żan-darma i dbałość o dobre imię żan-darmerji.

5.

Ubiór i uzbro-jenie.

W służbie wewnętrznej, w służbie, nie mającej charakteru wykonawczego i poza służbą — żandarm występuje w czapce i z bronią boczną.

6.

Poprawność zachowania się w miejscach publicznych podczas pełnienia czynności służbowych.

Palenie tytoniu podczas pełnienia czynności służbowych w miejscach publicznych i przy wkraczaniu, wchodzenie do lokali urzędowych i mieszkań prywatnych z zapalonym papierosem, wprowadzanie ze sobą psów (z wyjątkiem policyjnych), wreszcie wszelkie nienaturalne, wymuszone ruchy ciała, niewłaściwe uwagi — wszystko to jest żandarmowi surowo zakazane; żandarm powinien unikać wszystkiego, co mogłoby narazić go na złośliwe uwagi, obmowy lub szyderstwa i obniżyć powagę jego czynności służbowych.

7.

Wstępowanie do lokali publicznych w służbie i poza służbą.

Wstępowanie podczas służby do lokali publicznych (gospody, szynkownie, kawiarnie i t. d.), nie w celach służbowych, jest żandarmowi surowo wzbronione.

Wyjątek stanowią tylko wypadki, gdy zachodzi konieczna potrzeba pokrzepienia się, wówczas jednak żandarm musi ograniczyć swój pobyt w takim lokalu do czasu niezbędnego. Nie wolno mu przytem używać jakichkolwiek napojów wysokowych przebywać w towarzystwie i zdejmować lub odkładać przedmiotów uzbrojenia. Każde wstąpienie do lokali publicznych podczas służby żandarm wpisuje do swojej książeczki służbowej, z podaniem godziny wstąpienia i opuszczenia lokalu.

Poza służbą żandarm powinien unikać uczęszczania do lokali publicznych, znanych z podejrzanej opinii.

8.

Obcowanie z osobami nie posiadającymi opinii.

Żandarmom zabrania się utrzymywania stosunków osobistych, a tem bardziej zażyłych, z osobami podejrzanymi, lub nie posiadającymi dobrej opinii.

Wprowadzanie takich osób do koszar i kwater żandarmerji jest surowo wzbronione.

Żandarmowi nie wolno nadużywać alkoholu, a tem bardziej upijać się.

Pijaństwo, gry hazardowe, włóczenie się po nocach i zaciąganie długów są wadami, które w żandarmerji nie mogą być cierpiane i powinny być tępięne z całą surowością.

W wypadku ukazania się żandarma nietrzeźwego w miejscu publicznem, obowiązkiem kolegów jest usunąć go z oczu publiczności i donieść o tem władzy przełożonej.

Żandarm powinien być wzorem taktu i uprzejmości. Gdy go kto prosi o udzielenie jakiegokolwiek informacji lub okazanie pomocy, czy też przysługi, powinien — w miarę możliwości, o ile na to pozwalają przepisy służbowe — prośbie uczynić zadość, albo odmówić krótko, w sposób uprzejmy, nie okazując przytem niechęci, a tem bardziej szorstkości.

Zasadniczemi cnotami żandarma są: bezinteresowność i prawdomówność.

Żandarm musi być przede wszystkim nieprzystępny dla przekupstwa pieniędzmi, podarunkami, obietnicami lub innemi korzyściami i świadczeniami. Nadto nie wolno mu dać się odwieść od pełnienia swoich obowiązków przez przyjaźń, pokrewieństwo i wogóle przez żadne względy uboczne, a jego wszystkie doniesienia służbowe muszą polegać na najczystszej prawdzie i bezstronności.

Szczególnie zabronione jest żandarmom przyjmowanie od stron podarunków, wynagrodzeń lub bezpłatnych poczęstunków za czynności służbowe, nawet w najniewinniejszych okolicznościach.

Żandarm jest zobowiązany do zachowania najściślejszej tajemnicy w sprawach służbowych.

dobrej
opinji.

9.

Używanie
alkoholu,
gry hazardowe
i długi.

10.

Żandarm
wzorem
taktu
i uprzejmości.

11.

Bezinteresowność,
prawdomówność
i bezstronność
żandarma.

12.

Tajemnica
służbowa.

13. **Obraza czci żandarma.** Obrazy czci, doznanej w służbie, czy poza służbą, nie wolno żandarmowi pomijać, ani darować, bez szukania zadośćuczynienia, zgodnie z odpowiednimi ustawami i rozkazami.

14. **Meldowanie się.** Gdy żandarm przybędzie służbowo do siedziby jakiegokolwiek dowództwa żandarmerji w swoim lub obcym obszarze, obowiązany jest zgłosić się tam, celem zameldowania czynności służbowych i otrzymania przypuszczalnie potrzebnej pomocy lub wskazówek.

Poza służbą obowiązują go ogólne przepisy o meldowaniu się osób wojskowych; oprócz tego, o ile w miejscu jego pobytu znajduje się dowództwo żandarmerji wojskowej (dywizjonu, plutonu, posterunku) powinien zgłosić tam swe przybycie i odejście.

15. **Przekraczanie granic państwa.** Przekraczanie granic Rzeczypospolitej Polskiej bez otrzymania specjalnego rozkazu, albo też osobnego zezwolenia władz przełożonych, jest żandarmowi surowo wzbronione.

16. **Znajomość miejscowości, osób i warunków miejscowych.** Każdy żandarm musi sobie zdobyć jak najdokładniejsze wiadomości o miejscowości, osobach i stosunkach służbowych w swoim obszarze, gdyż ułatwia mu to spełnianie obowiązków służbowych.

Poznanie miejscowości osiąga się przez dokładną znajomość powierzonego obszaru służbowego, mianowicie: obiektów wojskowych, dylokacji oddziałów wojskowych i cywilnych, organów bezpieczeństwa oraz władz i urzędów państwowych, komunikacyj lądowych i wodnych, lasów, większych zarośli, a w szczególności znajomość mieszkań, szynków, schronisk i kryjówek osób niebezpiecznych, wszystkich większych fabryk, zakładów przemysłowych i budowli samotnie stojących.

Żandarm musi orjentować się łatwo, szybko, dobrze i bez żadnych wątpliwości; powinien zarówno w dzień, jak i w nocy odnaleźć najkrótszą drogę w każdym kierunku i umieć objaśnić w razie potrzeby jak można najprędzej dojść do wskazanego miejsca.

Pod względem znajomości ludzi żandarm powinien się starać poznać wszystkich, z którymi podczas wykonywania służby może wejść w styczność, a szczególnie tych, którzy z mocy swego stanowiska czy urzędu, mogą mu udzielić potrzebnych wskazówek lub wiadomości z zakresu służby bezpieczeństwa; poza tem żandarm powinien znać osoby, które utrzymują z wojskiem stosunki.

Obowiązkiem żandarma jest dokładna znajomość ustaw, rozporządzeń i przepisów, mających związek z jego służbą.

17.
Znajomość
ustaw.

ROZDZIAŁ C.

CZYNNOŚCI SŁUŻBOWE ŻANDARMERJI.

Czynności służbowe żandarmerji dzielą się na:

- 1) *zwyczajne*,
- 2) *nadzwyczajne*.

Do *zwyczajnych* czynności służbowych żandarmerji należą wszystkie te, które wynikają z istoty i właściwych zadań służby żandarmskiej jako takiej i które żandarm wykonywa bez jakiegokolwiek rozkazu lub wezwania.

Czynności *nadzwyczajne* obejmują działania wykonywane przez organa żandarmerji w poruczonem zakresie, na podstawie szczegółowych rozkazów lub wezwań dowództw i władz wojskowych, oraz udzielanie pomocy władzom cywilnym. Do czynności nadzwyczajnych należą także asystencje i konwojowanie więźniów.

18.
Ogólne
pojęcie
o czynno-
ściach służ-
bowych.

19.
Wyszczególnienie
czynności
zwyczaj-
nych.

Czynnościami zwyczajnymi żandarmerji są:

- a) zapobieganie popełnianiu lub dokonywaniu przestępstw i udaremnianie ich; wykrywanie przekroczeń ustaw, donoszenie o nich władzom kompetentnym, oraz śledzenie przestępców;
- b) donoszenie o przestępstwach, ściganie i przytrzymywanie, albo też tymczasowe aresztowanie winnych, w myśl §§ 44, 52—55 tej instrukcji, dostawianie ich do właściwych władz, lub sądów, z równoczesnem podaniem przyczyn ujęcia. Tymczasowo aresztowany, którego żandarmowi nie wolno w żadnym wypadku zwolnić, musi być odstawiony wraz z doniesieniem do właściwej władzy, albo do sądu, o ile możliwości bezzwłocznie, a najpóźniej w przeciągu 24 godzin;
- c) przytrzymywanie dezertów i każdego szeregowego, który wśród podejrzanych okoliczności nie może się wylegitymować dokumentem prawnym i odstawienie go do najbliższej władzy wojskowej, miejscowej lub przełożonej. Oficera należy w tym wypadku prosić o okazanie legitymacji oficerskiej, stwierdzającej jego tożsamość; nie posiadającego dowodu osobistego, żandarm wzywa do udania się z nim do najbliższej władzy wojskowej celem stwierdzenia tożsamości;
- d) aresztowanie i odstawianie do właściwych władz osób wojskowych, ściganych listami gończymi i zbiegłych jeńców wojennych;
- e) współdziałanie z cywilnymi organami bezpieczeństwa w przytrzymywaniu zbiegłych popisowych i odstawianie ich do miejscowych władz politycznych;

- f) zwracanie uwagi na zakłady, obiekty i urządzenia wojskowe lub inne, dotyczące się potrzeb czy interesów wojskowych, jako to: urządzenia telegraficzne i telefoniczne, koleje, kolejki, mosty, drogi, kanały, studnie publiczne, śluzy, drogowskazy, tablice orjentacyjne i t. p., oraz zawiadamianie właściwych władz o dostrzeżonych wadliwościach. W wypadkach, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, organ żandarmerji powinien poczynić natychmiastowe kroki, zmierzające do bezzwłocznego usunięcia niebezpieczeństwa. Osoby schwytane na występkę uszkodzenia wyżej wymienionych obiektów, odstawia z doniesieniem do właściwych władz;
- g) zasięganie dokładnych wiadomości o włamaniach, napadach rabunkowych, pożarach, tudzież wszelkich czynach karygodnych, o znalezionych zwłokach i donoszenie o tem władzom właściwym w tych wypadkach, gdy zachodzi podejrzenie, że sprawcami są żołnierze;
- h) usuwanie osób wojskowych, biorących udział w zbiegowiskach lub zebraniach tłumnych, naruszających porządek, spokój i bezpieczeństwo publiczne;
- i) ochrona osoby i mienia każdego obywatela przed gwałtem jakiegokolwiek rodzaju ze strony osób wojskowych, w innych zaś wypadkach tylko wtedy, gdy wymagają tego okoliczności.

Czynności nadzwyczajne wykonywa żandarmerja jedynie na podstawie pisemnego rozkazu swoich przełożonych, ponoszących całkowitą odpowiedzialność za treść wydanych rozkazów. W wypadkach wyjątkowo nagłych, takie rozka-

20.

Czynności nadzwyczajne i odpowiedzialność za nie.

zy mogą być wydawane także ustnie, muszą być jednak następnie bezzwłocznie powtórzone pisemnie.

Aczkolwiek organa żandarmerji powinny zasadniczo wykonywać jak najdokładniej wszystkie rozkazy, wydane przez przełożonych dowódców, nie wdając się w ich krytykę lub rozważanie celowości, to jednak, w razie zauważenia w danem zarządzeniu jakiegokolwiek sprzeczności z obowiązującymi ustawami, rozporządzeniami i rozkazami, są zobowiązane natychmiast zameldować o tej sprzeczności rozkazodawcy i prosić o ostateczny rozkaz na piśmie.

Żandarm jest odpowiedzialny za sposób wykonywania rozkazów po myśli istniejących regulaminów i przepisów.

21.

Kierownictwo akcją przeprowadzaną przez żandarmerję łącznie z innemi rodzajami wojska.

W akcji, którą żandarmerja przeprowadza łącznie z innemi rodzajami wojska, dowództwo obejmuje najstarszy w stopniu służbowym. O ile dowództwo przypada według starszeństwa oficerowi, nie należącemu do korpusu żandarmerji, spełnia on swe dowództwo w sposób, nie krępujący fachowych czynności żandarmerji.

22.

Czynności służbowe na polecenie władz sądowych.

Sądy i prokuratury wojskowe są uprawnione do bezpośredniego zwracania się do żandarmerji z żądaniem wykonywania czynności służbowych związanych z postępowaniem karnem; jednakże spisywanie przez organa żandarmerji protokółów z obwinionymi, poszkodowanymi, świadkami i rzeczoznawcami, jest zasadniczo wzbronione. Zeznania wyżej wymienionych osób żandarm jedynie notuje, by na ich podstawie sporządzić doniesienie, przedstawiające stan faktyczny sprawy.

Spisywanie przez żandarma protokołu dopuszczalne jest tylko w wypadkach, gdy zwłoka

grozi niebezpieczeństwem (§§ 131, 133 i 142 P. K. W.).

Oddziały II Szt. Gen. M. S. Wojsk., oraz ich ekspozytury w D.O.K. są upoważnione do bezpośredniego żądania pomocy organów żandarmerji w sprawach i granicach, wskazanych w obowiązujących przepisach służbowych.

Żandarm jest obowiązany do wystąpienia z powodu dokonanego lub zamierzonego przekroczenia przepisów:

- a) na podstawie własnego spostrzeżenia,
- b) na rozkaz, wezwanie lub na podstawie zawiadomienia.

Do wydania rozkazu żandarmowi uprawniona jest wł. dza sądowa, prokuratorska i przełożeni żandarmerji; rozkaz taki powinien żandarm wykonać ściśle, nie wdając się w jego ocenę, o ile nie nakazuje on czegoś wyraźnie przestępnego (§ 47 K. K. W.).

Poza tem może żandarm otrzymywać rozkazy:

- a) od dowódcy formacji lub wyższej jednostki, do której jest przydzielony;
- b) od oficera współdziałającego lub dowódcy oddziału współdziałającego z żandarmerją, o ile jest starszy od danego oficera żandarmerji, z którym współdziała (Reg. sł. wew., cz. II, rozdz. B, p. 13).

Rozkazy innych przełożonych, o ile są niezgodne z zadaniem, które w danej chwili żandarm ma spełnić, albo też wogóle są sprzeczne z instrukcją służbową dla żandarmerji, powinien żandarm traktować jako zawiadomienia i postąpić w myśl instrukcji, składając o tem możliwie najprędzej meldunek swemu bezpośredniemu przełożonemu.

23.

Stosunek
do Oddz.
II Szt. Gen.
M. S. Wojsk.
i D. O. K.

24.

Wystąpienie
żandarma na
rozkaz,
wezwanie,
i zawiadomienie.

Wezwać żandarma do wystąpienia może zasadniczo każdy. W tym wypadku powinien żandarm zapytać się przedewszystkiem o przyczynę wezwania, stwierdzić uprawnienie wzywającego, a następnie, jeśli uzna wezwanie za uzasadnione i nie stojące w sprzeczności z wykonywaną przez niego w danej chwili czynnością służbową, postąpić w myśl instrukcji.

We wszystkich innych wypadkach żandarm powinien wezwanie traktować jako zawiadomienie, wyjaśnić to osobie wzywającej go do interwencji, wylegitymować donoszącego i o ile to możliwe — także sprawcę, poczem złożyć meldunek.

Jeżeli żandarm nie jest w myśl instrukcji uprawniony do wystąpienia, powinien to osobie wzywającej wyjaśnić grzecznie i wskazać właściwą drogę.

25.
**Służba
wartowni-
cza i kon-
woje.**

Ze względu na właściwe przeznaczenie żandarmerji, oraz na jej specjalnie fachowe wyszkolenie, nie można używać żandarmów do wykonywania następujących czynności:

- a) w charakterze wartowników i na posterunkach dyżurnych, gońców, posłańców, dozorców więziennych i t. d.
- b) do konwojowania aresztowanych. Wyjątek stanowią jedynie konwoje niebezpiecznych zbrodniarzy i większe transporty aresztowanych. W tym ostatnim wypadku żandarmom dodaje się do pomocy odpowiednią ilość szeregowych innych rodzajów wojska;
- c) wogóle do wszystkich innych czynności, których wykonanie nie wymaga specjalnych wiadomości fachowo-żandarmskich, lub stojących w sprzeczności z właściwem zadaniem żandarmerji.

ROZDZIAŁ D.

PRZEPISY O KONTROLI NA LINJACH KOMUNIKACYJNYCH OSÓB, PODLEGAJĄCYCH ORZECZNICTWU SĄDÓW WOJSKOWYCH.

Każdy przestępca widzi dla siebie jedyny ratunek przed karzącą sprawiedliwością w szybkim oddaleniu się od miejsca dokonanego czynu przestępczego.

Kontrola na linjach komunikacyjnych jest przeto bardzo ważnym działem służby wojskowo-policyjnej żandarmerji w dziedzinie zapobiegania popełnianiu przestępstw, wykrycia i ujęcia przestępców, a zwłaszcza w zakresie pościgu.

W szczególności należą tu:

ochrona przed szpiegostwem, przeciwdziałanie aktom sabotażu, przemycaniu i rozpowszechnianiu przeciwpaństwowym pism ulotnych, zwalczanie kradzieży i uszkodzania dobra państwowego, kontrola wojskowych osób podróżujących, ściganie dezertków, wojskowych, przekraczających urlopy lub podróżujących bez przepisane go pozwolenia, oraz jeńców zbiegłych.

Kontrola na linjach komunikacyjnych dzieli się na:

- a) kontrolę ruchu osobowego na dworcach kolejowych, stacjach samochodowych, przystaniach i lotniskach;
 - b) kontrolę ruchu osobowego podczas podróży, a więc w pociągach, na statkach i drogach;
 - c) kontrolę przesyłek bagażowych i towarowych.
- Czynności te wykonywają patrole oficerskie i podoficerskie.

Zależnie od linii komunikacyjnych, na których przeprowadza się kontrolę, rozróżniamy:

26.
C e l.

27.
Podział.

- a) kontrolę na liniach kolejowych,
- b) " " drogach dla ruchu pieszego i kołowego,
- c) kontrolę na liniach samochodowych,
- d) " " " żeglugi rzecznej,
- e) " " " lotniczych.

W czasie służby kontrolnej obowiązują żandarmeria ogólne przepisy o meldowaniu wyjazdu i przyjazdu u władz komunikacyjnych.

28.
Wykony-
wanie.

Podczas wykonywania kontroli na liniach komunikacyjnych obowiązują następujące wytyczne:

- a) przy wykonywaniu kontroli ruchu osobowego na dworcach kolejowych, stacjach samochodowych, przystaniach i lotniskach, należy w porozumieniu z odnośnymi władzami zamknąć wszystkie przejścia tak, aby cały ruch osobowy odbywał się jednym, lub najmniejszą ilością przejść.

Przejścia te zabezpiecza się patrolami kontrolnymi, zależnie od warunków miejscowych, bądź to stale, bądź też tylko w czasie przyjazdu i odjazdu pociągów, samochodów, statków albo samolotów.

Ponadto należy zwracać baczność uwagę na poczekalnie, przedsionki, korytarze, przybudówki i wogóle wszystkie pomieszczenia oraz miejsca należące do całości dworca, czy też jego najbliższego otoczenia, a mogące służyć osobom podejrzanym jako miejsce schronienia.

- b) Przy wykonywaniu kontroli ruchu osobowego w pociągach i na statkach, należy zwracać uwagę, by z jednej strony były kontrolowane wszystkie przechodzące pociągi i statki pasażerskie, z drugiej zaś strony, by osoby wojskowe, przebywające dłuższe przestrzenie, nie

były, o ile możliwości, kilkakrotnie legitymowane.

Dlatego też należy zawsze ilość i marszrutę wysyłanych patroli dostosowywać do ilości pociągów, albo statków, czasu ich odjazdu, biegu i postojów, wykorzystując równocześnie możliwość użycia wysłanych patroli do kontroli pociągów, czy też statków, idących w kierunku przeciwnym do pierwszej marszruty tych patroli.

Wysłani żandarmi obowiązani są kontrolować w pociągach i statkach wszystkie wagony i przedziały. Wyjątek stanowią wagony, względnie przedziały ambulansowe, w których kontrola dopuszczalna jest tylko na podstawie uzasadnionego podejrzenia, że właśnie w nich znajdują się ukryte osoby lub przedmioty, które w myśl obowiązujących przepisów znajdować się tam nie powinny; kontrolę taką należy przeprowadzać zawsze w porozumieniu z kierownikiem ambulansu lub jego przełożonym i to w zasadzie na dworcu kolejowym albo przystani.

- c) Przy kontroli na drogach należy odrębnie traktować drogi nadające się jedynie do ruchu pieszego i w małym zakresie do ruchu kołowego, odmiennie zaś drogi o wzmożonym ruchu kołowym, zwłaszcza samochodowym. W pierwszym wypadku kontrolę wykonywają patrole, wysyłane stosownie do potrzeb i warunków miejscowych, w drugim zaś należy ponadto kontrolować przy pomocy żandarmerji, pełniących służbę stałą w ważniejszych punktach węzłowych. Żandarmi używani do takiej służby powinni rozporządzać odpowied-

nio zbudowanymi rampami i sygnałami do zatrzymywania pojazdów.

- d) Kontrola przesyłek bagażowych i towarowych polega na przeprowadzaniu rewizji podejrzanych pakunków podręcznych oraz nadanych do wozu, czy też przedziału bagażowego. Rewizja przedziału bagażowego może być dokonana tylko w obecności konduktora manipulacyjnego, albo innego odpowiedniego organu, bez którego żandarmowi nie wolno wchodzić do wagonu (przedziału) towarowego. Rewizja ta może być przeprowadzona tylko na polecenie władz sądowych i prokuratorskich.

- e) Żandarm, przeprowadzający kontrolę na liniach komunikacyjnych, obowiązany jest przy legitymowaniu złożyć ukłon wojskowy i, zapowiadając swe czynności służbowe słowami: „kontrola wojskowa”, prosić o okazanie dokumentów lub też udzielenie wyjaśnień.

Kontrolę należy przeprowadzać cicho i z największym spokojem, zawsze jednak stanowczo; przyczem należy zwracać uwagę, by w czasie legitymowania osoby obce nie widziały treści dokumentów osoby legitymowanej.

We wszystkich sprawach dla organu kontrolnego niejasnych, czy też takich, których sam nie może załatwić, obowiązany on jest zwrócić się służbowo o pouczenie, lub pomoc do oficera najbliższej komendy wojskowej, a w razie nagłej potrzeby, do innych osób wojskowych lub organów policji państwowej, albo funkcjonariuszów danej linii komunikacyjnej.

29. Patrole wykonywające służbę w pociągach i na statkach, przetrzymują w czasie jazdy osoby podejrzane pod nadzorem w swym przedziale

Postępowanie

służbowym, zarezerwowanym dla patrolu, w porozumieniu z odpowiednimi władzami, następnie zaś oddają je za potwierdzeniem odbioru najbliższemu patrolowi na dworcu lub przystani, albo też najbliższej komendzie lokalnej.

z przytrzymanymi.

Organa kontrolne odstawiają osoby przytrzymane czy też aresztowane, wraz z wszelkimi ich dokumentami i dowodami rzeczowymi, do swych posterunków, albo plutonów żandarmerji, które po przeprowadzeniu dochodzeń skierowują je dalej w myśl obowiązujących przepisów.

Patrol wykonywający kontrolę na linjach komunikacyjnych występuje w pełnem uzbrojeniu i oporządzeniu, w myśl § 5 Instrukcji służbowej, z tą różnicą, że żandarmi przy kontroli pociągów i statków posiadają, w miarę możliwości, zamiast przepisanego karabina z nasadzonym bagnietem, pistolet z przepisaną ilością naboji i bagniet oraz latarkę i klucz do otwierania wagonów (przedziałów).

30.
Uzbrojenie i wyposażenie.

Oznakę organu kontrolnego w służbie stanowi opaska „biała” 6 cm szerokości z napisem „Kontrola wojskowa” i zaopatrzona w okrągłą pieczętkę przełożonego dowództwa, a noszona na lewem ramieniu powyżej łokcia.

31.
Oznaka.

ROZDZIAŁ E.

PRZEPISY O KORDONACH, WYSTAWIANYCH PRZEZ ŻANDARMERJĘ.

Kordonem nazywa się łańcuch posterunków, wystawiany celem zamknięcia oznaczonej przestrzeni i przerwania całkowicie lub częściowo łączności między terenami, przeciętymi kordonem.

32.
Pojęcie kordonu.

33.
Rodzaje
i zadania
kordonów
wojsko-
wych.

Rozróżniamy następujące rodzaje kordonów, wystawianych przez oddziały żandarmerji (działającej samodzielnie, lub też przy pomocy innych wojsk lub oddziałów specjalnych):

- 1) *kordony graniczne*, mające za zadanie zamknięcie pewnego odcinka granicy państwowej i jego ochronę pod względem wojskowym, politycznym, policyjnym, skarbowym, sanitarnym i weterynaryjnym;
- 2) *polowe*, a mianowicie: *przyfrontowe i etapowe*, mające za zadanie zabezpieczenie tyłów wojska, oraz zwalczanie szpiegostwa, propagandy destrukcyjnej, sabotażu, dezercji i samowolnego oddalania się od oddziału;
- 3) *sanitarne i weterynaryjne*, mające za zadanie zamknięcie i odgraniczenie obszarów nawiedzonych epidemjami oraz nadzór nad wykonywaniem zarządzeń władz, zdążających do umiejscowienia i zwalczania epidemji;
- 4) *obławczo-policyjne*, mające za zadanie zwalczanie osobników lub band grasujących na danym obszarze;
- 5) *specjalne*, we wszystkich innych wypadkach, jak np. izolowanie obszarów objętych klęską żywiołową, stanowiących teren doświadczeń wojskowych czy też technicznych o charakterze tajnym, lub zagrażającym bezpieczeństwu publicznemu, albo też współdziałanie przy wykonywaniu szczególnych zarządzeń władz wojskowych, administracyjnych, skarbowych i t. p.

34. Sposób pełnienia służby w poszczególnych
Sposób rodzajach kordonów zależy jest od zadania,

okoliczności i warunków miejscowych, oraz roz-
porządzalnych środków i sił.

pełnienia
służby.

W ogólności obowiązują następujące zasady:

- 1) każdy oddział kordonowy zajmuje pewien określony odcinek pasa kordonowego; dowódca oddziału reguluje podział swego odcinka na pododcinki, oraz dyzlokację pododdziałów i posterunków, biorąc pod uwagę zadanie kordonu, siłę oddziału oraz warunki miejscowe, jako też wydaje zarządzenia co do rezerw i przepisów alarmowych; jednostki taktyczne nie powinny być w zasadzie mieszane;
- 2) służbę na odcinku kordonu wykonywają oddziały żandarmerji przez:
 - a) posterunki stałe — nieruchome, celem szczelnego zamknięcia linii. W tym razie należy je rozmieszczać, zależnie od terenu i w takiej odległości, by posterunki sąsiednie widziały się wzajemnie;
 - b) patrole stałe — ruchome, wysyłane do punktów umożliwiających obserwację, oraz ważnych jako węzły komunikacyjne;
 - c) patrole łącznikowe i kontrolne, wysyłane z posterunków oraz dowództw, pododdziałów i oddziałów w celu wzmocnienia ochrony odcinka kontroli; patrole takie należy wysyłać w nieregularnych odstępach czasu, a skład ich oraz ilość określa dowódca oddziału kordonowego;
 - d) patrole okolicznościowe (zasadki, czaty) zarządzane czasowo w punktach wskazanych przez wywiad lub tam, gdzie wymagają tego warunki terenu, albo też inne okoliczności;
 - e) wywiad, prowadzony w porozumieniu z właściwymi władzami.

35. Podporządkowanie i zależność służbową dowódców kordonu reguluje każdorazowo rozkaz, który ich ustanawia.

Podporządkowanie i zależność służbowa.

Przedstawicielom zainteresowanych władz cywilnych przysługuje, w zakresie ich właściwości, prawo stawiania odpowiednich wniosków dowódcom oddziałów i dowódcy kordonu; w sprawach nie cierpiących zwłoki mogą oni zwracać się wprost do dowódców pododdziałów lub posterunków, którzy powinni zastosować się do ich wniosków, o ile one nie sprzeciwiają się zadaniom kordonu, lub też ogólnym przepisom, meldując o tem równocześnie swym bezpośrednim przełożonym.

ROZDZIAŁ F.

PRZEPISY O ZACHOWANIU SIĘ ŻANDARMA W SŁUŻBIE.

36. Żandarm powinien pamiętać zawsze o właściwym swoim zadaniu. Zadaniu temu odpowie najlepiej, gdy będzie się wstrzymywał od czynności, obcych swemu przeznaczeniu i powołaniu.

Istota skutecznego działania.

O skuteczności działania żandarmerji świadczy nie ilość sporządzonych doniesień i meldunków, ani ilość wykazanych godzin służby, lecz czujność, zapobieganie wszelkiego rodzaju przestępstwom zamierzonym i wykrywanie każdego przestępstwa popełnionego.

37. Żandarmowi, znajdującemu się w służbie, przysługują prawa wartownika na posterunku (§ 111 K. K. W. ust. 2 i Reg. sł. wewn. cz. II, rozdz. B., pkt. 13).

Uprawnienia służbowe żandarma. Formułka „w imieniu prawa”.

We wszystkich wypadkach służbowego wkroczenia przeciwko osobom podejrzanym o popeł-

nienie przestępstwa, używać ma żandarm zawsze formułki „w imieniu prawa“ — (przytrzymując, aresztując) w innych wypadkach, formułki tej żandarm używa tylko w razie nieusłuchania jego wezwania, albo napomnienia. Wezwaniu żandarma „w imieniu prawa“ każdy obowiązany jest uczynić zadość, co nie wyklucza, w razie nadużycia, wniesienia zażalenia, a wślad za tem odpowiedzialności żandarma.

Żandarmerja wykonywa poruczone jej zadania służbowe zapomocą patroli, konwojów, asystencji i czynności specjalnych.

Patrole żandarmerji, w zależności od celu, w których są wysyłane, dzielą się na:

- 1) patrole zwykłe (zapobiegawcze),
- 2) patrole okolicznościowe,
- 3) patrole kontrolne.

Do 1) Patrole zwykłe mają na celu systematyczne i stałe obchodzenie powierzonego danemu oddziałowi żandarmerji obszaru służbowego, niezależnie od tego, czy w tym obszarze zaszły jakie wypadki, czy nie.

Do 2) Patrole okolicznościowe wysyłane są w razie potrzeby, a więc wtedy, gdy wymaga tego załatwienie wynikłej sprawy, załatwienie zajścia lub gdy dane zdarzenie wymaga wkroczenia żandarmerji.

Do 3) Patrole kontrolne służą dowódcom oddziałów żandarmerji do sprawdzania poprawnego zachowania się żandarmów, znajdujących się w służbie zewnętrznej.

Zadaniem konwoju jest odstawienie pod strażą żandarma osób lub rzeczy do pewnego zgóry określonego miejsca lub władzy.

Asystencją nazywa się służba żandarmerji, mająca na celu towarzyszenie lub okazanie po-

38.

Patrole,
konwoje,
asystencje
i czynności
specjalne
żandar-
merji. Poję-
cia ogólne.

mocy innym organom wojskowym, albo władzom cywilnym, przy wykonywaniu pewnych czynności.

Do czynności specjalnych żandarmerji należą wszystkie inne jej czynności nadzwyczajne, np. patrole kolejowe, wykonywanie żądań organów wywiadu, kontrolowanie wart na rozkaz odpowiednich dowództw, współdziałanie przy poborze, ochrona przedmiotów zagrożonych sabotażem i t. d.

39.
Skład
patroli.

Zasadniczo patrol żandarmski składa się z dwóch szeregowych żandarmerji. Nie wyklucza to jednak wypadków, w których wykonywanie pewnych czynności zostaje poruczone żandarmom występującym pojedynczo. W innych znowu wypadkach, wywołanych okolicznościami, patrol żandarmerji składa się z większej ilości żandarmów (np. patrole okolicznościowe). Nadto często wzmacnia się patrole żandarmskie przez dodanie do pomocy szeregowych innych rodzajów wojska.

W okolicach niebezpiecznych lub gdy warunki bezpieczeństwa tego wymagają (np. gdy należy się obawiać gwałtów, tudzież w porze nocnej) patrole żandarmerji zwykle odpowiednio się wzmacnia.

Dowódcą patrolu żandarmerji jest we wszystkich wypadkach najstarszy stopniem podoficer żandarmerji.

40.
Patrolo-
wanie.
Przepisy
ogólne.

Pierwszym obowiązkiem każdego oddziału żandarmerji jest systematyczne patrolowanie powierzonego mu obszaru, t. zn. tych wszystkich miejscowości i przedmiotów, które znajdują się w granicach obszaru upoważnień terytorjalnych danego oddziału, a w których bądź to stale, bądź przejściowo, występują interesy wojskowości. Służba ta powinna odbywać się stale w dzień i w nocy, bez względu na stan pogody i bez-

pieczeństwa w obszarze, t. zn. i wtedy, gdy nie zachodzą żadne wypadki lub wydarzenia, wymagające wkroczenia żandarmerji.

Patrolowanie poszczególnych części obszaru (patrole zwykłe, czyli zapobiegawcze) należy zarządzać w ten sposób, by nie stwarzać szablonu w przepisywaniu marszruty, terminów i pory. Zarządzenia te należy wydawać tak, aby nikt, zwłaszcza zaś przestępca, nie mógł się domyśleć, lub, co lepiej, zgóry obliczyć, kiedy, gdzie i z której strony nadejdzie żandarm.

Patrol zapobiegawczy powinien po drodze zwracać uwagę na wszystko, co się naokoło niego dzieje, a w szczególności na każdy krzyk i badać okolice, baczyć specjalnie na wszystko, co odbiega od zwykłego trybu życia lub wyglądu. Nieraz drobny sz zegół świadczy o istnieniu narażeniu jeszcze nieujawnionego zajścia lub zdarzenia, a przy bliższem zbadaniu prowadzi do wykrycia poważnej sprawy.

Nie należy się trzymać wyłącznie gościńców i innych głównych linii komunikacyjnych, lecz korzystać z bocznych dróg, ścieżek, a nawet przechodzić przez miejsca mało uczęszczane. Okolice i przedmioty niepewne powinny być często i pilnie patrolowane.

O miejscu i czasie odpoczynku decyduje dowódca patrolu, stosując się do zadań i instrukcji awaryjnych w liście służby. Odbyte odpoczynki przed ponownym wymarszem do służby wpisuje dowódca patrolu do tej listy. Zasadniczo należy odpoczywać w miejscach, gdzie stale lub przejściowo znajdują się oddziały wojskowe; w innych zaś miejscach, na posterunku organów służby bezpieczeństwa albo też według wskazówek władz gminnych.

W niedziele i święta oraz w dni zabaw ludowych, obchodów i t. p. patrołowanie zapobiegawcze powinno być wzmożone. Przy wyznaczaniu składu patrołów świątecznych musi być przestrzegana kolejność, t. zn. nie wolno stale jednych żandarmów wysyłać w święta i w niedziele, innych zaś tylko w dniu powszednie.

Powrót z patrołu zasadniczo powinien się odbywać inną drogą.

Co się tyczy patrołów okolicznościowych, to obowiązują następujące zasady:

w wypadkach śledztwa czynów przestępnych lub zarządzonych poszukiwań, cel i kierunek może być podany patrolowi tylko w przybliżeniu. Spostrzeżenia i odkrycia poczynione w drodze wskażą dopiero śledzącemu patrolowi właściwy kierunek i miejsce, dokąd ma się udać i określa bliżej te czynności, których patrol będzie musiał dokonać.

Jakkolwiek patrol okolicznościowy ma pewne zgóry określone zadanie, to jednak dowódca patrolu uprawniony jest opóźnić wykonanie poruczonych mu czynności, lub nawet ich zaniechać, w celu zajęcia się sprawą większej wagi, o ile istnieje uzasadniona potrzeba tego np.: patrol wysłany celem aresztowania w pewnej miejscowości dezertera, natknie się po drodze na trupa w mundurze wojskowym. W tym wypadku powinien dowódca patrolu o ile możliwości natychmiast zawiadomić o tem swego przełożonego (np. telefonicznie).

Patrole kontrolne mają na celu sprawdzenie, czy wysłani do służby zewnętrznej żandarmi należycie wykonywają poruczone sobie zadania oraz czy postępują przytem ściśle według istniejących przepisów. Nie wolno wysyłać patrołów

tego rodzaju jedynie w celu szykanowania poszczególnych podwładnych. Z reguły każdy żandarm powinien być raz na miesiąc kontrolowany podczas pełnienia służby zewnętrznej. Dowódcą patrolu kontrolnego jest zwykle dowódca albo zastępca dowódcy danej jednostki żandarmerji.

Żandarm powinien w czasie swych obchodów zwracać baczność uwagę na ustronne domy i zabudowania, hotele, domy zajezdne i szynkownie, zwłaszcza na te, które mają złą opinię.

W wypadkach zastania w tych ostatnich osób wojskowych, patrol powinien zażądać legitymacji i, o ile zajdzie potrzeba, osoby te przytrzymać.

Osoby wojskowe, do których aresztowania niema ustawowej przyczyny, a które jednak z jakiegokolwiek uzasadnionego powodu wydają się patrolowi podejrzane, należy na miejscu wylegitymować, lub doprowadzić do plutonu (posterunku żandarmerji) albo do najbliższej władzy wojskowej, celem stwierdzenia ich tożsamości. Osobom takim nie wolno nakładać kajdan, ani używać przeciwko nim broni w razie usiłowania ucieczki, wogóle nie wolno ograniczać ich wolności więcej, niżeli to jest potrzebne do osiągnięcia celu.

W razie stwierdzenia przez wiarygodnych świadków tożsamości danego osobnika wojskowego należy go natychmiast zwolnić, a gdyby w czasie odstawiania zaszła konieczność lub przyczyna aresztowania go, należy to zaraz uczynić.

Żandarm występujący służbowo ma prawo zatrzymać i wylegitymować każdego żołnierza, który przekracza przepisy prawa karnego lub wykracza przeciwko karność wojskowej, albo zachowaniem się swoim zakłóca bezpieczeństwo,

41.

Postępowanie ze spotkaniami osobami podejrzanymi.

42.

Badanie dokumentów legitymowanych osób

wojsko-
wych.

spokój i porządek publiczny, lub też jest z innych uzasadnionych powodów podejrzany.

Każdy żołnierz powinien posiadać dowód osobisty (legitymację) albo dokument podróży, rozkaz wyjazdu, przepustkę w myśl postanowień Regulaminu służby wewnętrznej.

Zandarm musi sumiennie badać ważność i prawdziwość dokumentów, stwierdzających tożsamość szeregowego legitymowanego, zwracając szczególną uwagę na daty, pieczęcie i podpisy. Równocześnie należy obserwować zachowanie się legitymowanego.

W razie wątpliwości, należy odnośne osoby wojskowe doprowadzać i oddawać wraz z za kwestjonowanymi dokumentami do najbliższej władzy wojskowej (komendy garnizonu, miasta, oficera placu).

Gdy powstaje podejrzenie uzasadnione, że przytrzymany wojskowy dopuścił się czynów karygodnych, należy go odstawić do sądu właściwego.

43.

Żołnierze
podejrzani
o oddale-
nie się
z szeregów.

Osoby, pełniące służbę w wojsku stałem, podejrzane o dezercję, lub samowolne oddalenie się, jak również należące do stanu urlopowanych (art. 115 ust. o powsz. obow. służby wojskowej), podejrzane o niewykonanie rozkazu powołującego je na ćwiczenia wojskowe, czy też do służby czynnej w szeregach, należy oddawać właściwej władzy wojskowej z odpowiednim doniesieniem o ile możliwości bezpośrednio lub za pośrednictwem policji państwowej.

Za podejrzanego w tym względzie uważać należy:

1) żołnierza znajdującego się w służbie czynnej, albo też powołanego do ćwiczeń wojskowych:

- a) gdy spotkany będzie zdala od swej formacji lub miejsca służby bez dowodu osobistego, albo z dowodem sfałszowanym, lub nieważnym;
- b) gdy szeregowy z miejsca swego właściwego przydziału służbowego oddalił się wprawdzie z dowodem ważnym, lecz udaje się w kierunku niezgodnym z położeniem miejscowości wymienionej w dowodzie;
- c) gdy usiłuje udać się zagranicę, lub stamtąd powraca bez prz pisanego dowodu legitymacyjnego;
- d) gdy powrócił z niewoli wojennej, z której go wypuszczono lub z której sam się wydostał i przeszedłszy granicę polską, nie zgłosił się do władzy wojskowej lub cywilnej;
- e) gdy z innej przyczyny, bez własnej winy, oddalił się od swego oddziału lub miejsca służby, albo w oddaleniu był zatrzymany, a po usunięciu przeszkody nie stawiał się natychmiast do szeregów;
- f) gdy szeregowy pozbył się swego munduru wojskowego tak, że trudno poznać po nim, iż jest żołnierzem, i wreszcie
- g) gdy po upływie urlopu nie stawia się natychmiast do szeregów, a nie może udowodnić przeszkody, wstrzymującej go od powrotu.

2) Osobnika w stanie urlopowanych (art. 115 ust. o powsz. obow. służby wojskowej), t. j. urlopowanego, rezerwistę lub pospolitaka:

- a) gdy rozkaz powołujący był mu doręczony lub został prawnie ogłoszony, a żandarm spotkał go bez odpowiednich dowodów po upływie terminu powołania poza obrębem miejsca, dokąd został powołany do szeregów;

- b) gdy po upływie okresu powołania nie może udowodnić, że uczynił zadość rozkazowi powołującemu, lub że został zwolniony, albo że usprawiedliwił się z niewykonania rozkazu;
- c) gdy po powołaniu pospolitego ruszenia, obowiązany do służenia w niem, chce bez dokumentu legitymacyjnego udać się zagranicę lub do takiej części obszaru państwa, w której powołanie nie zostało wydane, lub zostało wydane nie w takiej rozciągłości, iżby ten kogo dotyczy podlegał tam takiemu samemu obowiązkowi.

44.

Przekroczeniom ustaw zapobiega żandarm

Wkraczanie służbowe, powody i sposób jego przeprowadzania.

przez:

- a) przytrzymanie i legitymowanie podejrzanych osób wojskowych (dezterterzy i t. p.);
- b) udaremnienie przygotowania do przestępstw lub doprowadzenia ich do skutku, przez osobiste wkroczenie, albo przez zawiadomienie o tem wczas właściwej władzy.

W razie wkraczania, powinien żandarm zachować należytą ostrożność i rozwagę, aby skutek, niezbędnej w danym razie czynności służbowej, mógł być niewątpliwie osiągnięty. Żandarm powinien się szybko orjentować w ocenianiu każdego położenia, wybierając taki sposób postępowania, który uważa w danym razie za najbardziej wskazany i zapewniający pożądaný wynik. Nierozważne i nieobmyślane postępowanie może narazić żandarma niepotrzebnie na niebezpieczeństwo i tylko zaszkodzić dobru służby.

Jakkolwiek przepis ten daje możność żandarmowi kierowania się względami na bezpieczeństwo swojej osoby, to jednak nie mogą one powstrzymywać go nawet od ofiarnego poświę-

cenia swego życia w wypadkach, gdy wymaga tego rzeczywiste dobro służby.

Skoro tylko żandarm otrzyma wiadomość o czynie karygodnym, ściganym z urzędu, powinien bezzwłocznie wkroczyć, by nie stracić możliwości ujęcia przestępcy i wyświeatlenia sprawy. Przeprowadza on natychmiast zbadanie sprawy na miejscu, przesłuchuje podejrzanego i świadków, zabezpiecza wszelkie dowody, zabiera dowody rzeczowe czynu (corpora delicti), notuje sobie wszelkie zeznania i sporządza doniesienie do właściwej władzy.

Środki przymusowe wolno stosować żandarmowi tylko wtedy, gdy inne, bardziej łagodne, okazały się niewystarczające, lub gdy, ze względu na rodzaj przestępstwa, zastosowanie ich jest niezbędne.

Pod temi warunkami, dla wymuszenia winnego posłuszeństwa dozwolony jest każdy wymieniony w tych przepisach środek przymusowy, który odpowiada celowi.

Przed użyciem środków przymusowych, gdy nie zachodzi niebezpieczeństwo zwłoki, zastosować należy i pomnienie i zagrożenie użycia tych środków.

Środkami przymusowymi są:

- 1) rewizja domu i osoby,
- 2) zatrzymanie przedmiotów,
- 3) pozbawienie wolności,
- 4) użycie broni.

O tem, który ze środków przymusowych ma być w poszczególnych wypadkach zastosowany, decydują przede wszystkim postanowienia ustawy oraz okoliczności i rzeczywista potrzeba.

Żandarm ma prawo użyć broni w następujących wypadkach:

45.

Ogólne zasady stosowania środków przymusowych.

46.

Rodzaje środków przymusowych.

47.

Prawo użycia

broni przez
żandarma.
Cel użycia
broni.

- a) w razie istnienia przy pełnieniu służby warunków obrony koniecznej;
- b) do złamania czynnego oporu, którego celem jest udaremnienie jego czynności służbowych;
- c) do udaremnienia ucieczki osób aresztowanych, o ile niema innego środka zatrzymania ich;
- d) w razie czynnych zamachów (sabotażu) na przedmioty i urządzenia państwowe, wojskowe lub użyteczności publicznej, o ile natychmiastowe użycie broni jest nieodzownie konieczne celem zapobieżenia tym zamachom.

Do a). Warunki obrony koniecznej określone są w odpowiednich dzielnicowych ustawach karnych.

Do b). Opór ma miejsce wtedy, gdy jedna lub więcej osób zapomocą gwałtu albo bezpośredniej i rzeczywistej groźby usiłuje przeszkodzić żandarmowi w wykonaniu czynności służbowej już rozpoczętej lub zapowiedzianej, np.: czynny zamach na osoby lub rzeczy służbowo powierzone dozorowi lub straży żandarma, albo odmowa posłuszeństwa jego wezwaniu do natychmiastowego złożenia broni, niebezpiecznych narzędzi lub przedmiotów, albo oświadczenie przestępcy, iż w żadnym razie nie da się aresztować i t. d., poparte przybraniem niebezpiecznej postawy.

Do c). Użycie broni przez żandarma w wypadkach sabotażu będzie usprawiedliwione w razie przychwycenia sprawcy na gorącym uczynku zamachu, mającym na celu zniszczenie lub poważne uszkodzenie przedmiotu lub urządzenia, mających doniosłe znaczenie dla interesów wojskowych, państwowych albo użyteczności publicznej (np.: magazynów amunicji, składów broni, mostów,

wodociągów, linii kolejowych, ważnych dla państwa zakładów przemysłowych i t. d.), o ile niema innych środków do przeszkodzenia sabotażowi, a zwłoka grozi niebezpieczeństwem dokonania przez złoczyńcę zamierzonego zamachu.

Żandarm powinien pamiętać, iż użycie broni w wypadkach wyżej wyszczególnionych ma na celu nie pozbawienie przestępcy życia lub jego ukaranie, lecz unieszkodliwienie złoczyńcy, powstrzymanie go od popełnienia zbrodni, albo też zapobiegnięcie ucieczce i to możliwie z najmniejszą szkodą dla przestępcy.

Również powinien żandarm baczyć na to, by bardzo ogłędnie używać broni palnej w takich okolicznościach, gdy przypadkowo uciec na tem mogą osoby postronne (np. w miejscach większego skupienia ludzi).

Prawne użycie broni może mieć miejsce tylko wtedy, gdy inne łagodniejsze środki bądź zostały wyczerpane, nie przynosząc pożądanego wyniku, bądź to gdy zgóry oczywistem jest, iż one nie poskutkują, albo wreszcie gdy niema czasu na ich zastosowanie.

Środkami łagodniejszymi w zrozumieniu powyższego paragrafu są:

- 1) napomnienie,
 - 2) zagrożenie aresztowaniem,
 - 3) aresztowanie,
 - 4) zagrożenie włożeniem kajdan,
 - 5) włożenie kajdan,
 - 6) zagrożenie użyciem broni;
- w razie usiłowania ucieczki:

- 1) wezwanie do zatrzymania się,
- 2) bezpośredni pościg,
- 3) wzywanie osób przypadkowo obecnych, aby pomogły schwycić zbiega,

48.

Środki łagodniejsze.

Zasada: Rozkaz D. O. V. Xa Nr. 50/28. pkt. 13.

"Zandarm jest uprawniony do samodzielnego wkraczania wobec wszystkich osób, które podlegają właściwości sądów wojskowych w myśl art. 2, 3, i 75 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10/V.1920 r. /Dz. U. R. P. Nr. 59 poz. 368/ w brzmieniu, nadanym im artykułem 153 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22/III.1928 w sprawie kodeksu karnego wojskowego /Dz. U. R. P. Nr. 36 poz. 328/. Wobec wszystkich innych osób może zandarm wkraczać samodzielnie tylko w wypadkach, wymienionych we wstępie do niniejszej instrukcji.

Uprawienia zandarma nie naruszają w niczem obowiązków i praw dowódców formacji, w zakresie ściągania przestępstw osób podwładnych.

4) zagrożenie użyciem broni;
w wypadkach sabotażu:

- 1) napomnienie,
- 2) wezwanie osób przypadkowo obecnych do przeszkodzenia złoczyńcy w dokonaniu zamachu zbrodniczego,
- 3) zagrożenie użyciem broni.

Przy zastosowaniu środków łagodniejszych powinien żandarm pamiętać o tem, że najmniejszy brak stanowczości z jego strony, niekonsekwencja w postępowaniu lub wahanie się nie tylko odbierają tym środkom wszelkie widoki powodzenia, ale wywołują skutki wręcz przeciwne, rozzuchwalając jedynie przestępcę.

O tem, jaki środek łagodniejszy jest w danym wypadku i w danej chwili najstosowniejszy, decyduje sam żandarm, starając się zastosować takie środki, któreby — dając możność uniknięcia konieczności użycia broni — w sposób najpewniejszy prowadziły do unieszkodliwienia albo powstrzymania zbrodniarza.

Żandarmowi nigdy nie wolno zapomnieć, że użycie broni jest środkiem przymusowym, który powinien zastosować jedynie w razie ostateczności.

Dopóki istnieje możność skutecznego zastosowania środków innych, nie wolno żandarmowi, pod rygorem surowej odpowiedzialności sądowej, uszkodzić kogoś cieleśnie lub pozbawić życia. Z drugiej strony żandarm powinien bez chwili wahania uczynić użytek z broni wtedy, gdy tego wymaga rzeczywista konieczność, lub gdy nie ulega wątpliwości, że w danym wypadku, czy chwili, jedynie natychmiastowe użycie broni zdoła przestępcę unieszkodliwić, zatrzymać, albo też

przeszkodzić mu w popełnieniu lub dokończeniu zbrodni.

Użycie broni powinno być w skutku takie, ażeby uczyniło odrazu przeciwnika niezdolnym do walki, oporu, ucieczki, względnie wykonania zbrodniczego czynu. Nie wolno stosować słabych, niezdeterminowanych ukłuć bagnetem jako też strzelania w górę lub bez celowania. Żandarm ma użyć broni w sposób wojskowy i wedle jej właściwości, a więc karabina i pistoletu tylko do strzału, bagnetu nasadzonego na karabin tylko do kłucia, bagnetu nienasadzonego do kłucia i cięcia (np. przy konwojowaniu w przedziale kolejowym), szabli zasadniczo do cięcia, a tylko w wyjątkowych wypadkach do kłucia. Używanie broni w jakiegokolwiek inny niewojskowy sposób jest surowo zakazane (np. płazowanie szablą). Kolby karabina można używać do uderzenia, do odepchnięcia jedynie tylko wtedy, gdy żandarm wkracza w tłumie (Reg. sł. wewn. cz. VIII oraz §§ 50 i 51 Instr. żand.).

Decydując się na użycie broni, żandarm powinien równocześnie, w zależności od warunków i chwili, oceniać jaką w danym wypadku broń jest najodpowiedniejsza i jeśli okoliczności na to pozwalają, w miarę możliwości używać broni mniej niebezpiecznej.

Do broni mniej niebezpiecznej należy broń sieczna, gdyż skutek działania jej może być uzależniony od woli używającego; bronią stosunkowo już bardziej niebezpieczną jest bagnet nasadzony na karabin; wreszcie bronią najniebezpieczniejszą jest karabin lub pistolet, użyte do strzału, gdyż skutku działania broni palnej nie da się ograniczyć.

49.
Sposób
użycia
broni. Po-
stępowanie
przy wkra-
czaniu.

Mimo to nie należy się jednak cofać przed użyciem broni palnej wtedy, gdy tego wymaga rzeczywista konieczność.

Decyzja żandarma co do rodzaju i sposobu użycia broni powinna się opierać na uwzględnieniu okoliczności towarzyszących danemu wypadkowi i danej chwili, a więc np.: odległość przestępcy, jego właściwości osobiste i uzbrojenie, stopień niebezpieczeństwa zagrażającego ze strony przestępcy i t. d.

We wszystkich wypadkach wkroczenia, gdzie można się spodziewać niezawodnie zbrojnego czy też czynnego wystąpienia, żandarm, zanim rozpocznie swe czynności, powinien zasadniczo ująć karabin w rękę i zachować stosowną odległość (przeciętnie 3—4 kroków) od osoby, przeciw której wkracza.

Żandarm uzbrojony w pistolet w tych wypadkach otwiera futerał pistoletu i przesuwa go ku przodowi, dla ułatwienia sobie w razie potrzeby szybkiego ujęcia broni.

W wypadkach wkroczenia przeciwko osobie uzbrojonej w broń palną lub granat ręczny, gdy istnieje prawdopodobieństwo, że osoba ta może użyć broni, żandarm od razu ujmuje karabin w pozycję „na bagnety” (pistolet wyjmuje z futerału), a w krytycznych wypadkach nawet bierze na cel.

50.
Wkrocze-
nie przeciw
większej
ilości osób.

O ile żandarm, wkraczając przeciw jakiegokolwiek osobie, spotka się z oporem ze strony osób postronnych, powinien „w imieniu prawa” wezwać te ostatnie do zaniechania zamierzonego czy rozpoczętego przez nie wystąpienia, przypominając im przytem następstwa, wypływające z czynów, utrudniających czynności służbowe organu bezpieczeństwa, albo tym czynnościom przeciwdziałających. Równocześnie może wezwać innych

obecnych do okazania mu pomocy w opanowaniu położenia.

W każdym razie, nawet wobec większego, wrogo usposobionego tłumu i najgroźniejszego położenia, musi żandarm zachować zimną krew, stanowczość i pewność siebie, nie okazując nigdy zdenerwowania, niezdecydowania, a tem bardziej strachu. Nawet w wypadku, gdyby postawa tłumu zmusiła żandarma do zaniechania zamierzonej przez niego czynności, powinien on cofnąć się z całą godnością, notując w pamięci prowodyrów oporu i żądając natychmiast pomocy w najkrótszej drodze.

W żadnym razie nie powinien żandarm dopuścić do rozbrojenia go.

Użyci żandarmerji do pomocy władzom cywilnym stosuje się w myśl Reg. sł. wewn. cz. VIII „Przepisy o udzielaniu pomocy wojskowej władzom cywilnym

Żandarm jest uprawniony do aresztowania zarówno osób wojskowych (t.j. oficerów i równorzędnych oraz szeregowych) jak i cywilnych w następujących wypadkach:

- a) na podstawie pisemnego rozkazu właściwych dowódców, dowódców żandarmerji, sądów i prokuratorów wojskowych (sędziów i prokuratorów) oraz na żądanie sądów i prokuratorów cywilnych i policji państwowej (§ 172 P. K. W.);
- b) na podstawie listów gończych;
- c) w razie schwytania na gorącym uczynku zbrodni lub ciężkiego występku, albo jeżeli bezpośrednio po czynie pościg urzędowy lub głos publiczny wskazuje daną osobę, jako podejrzaną o czyn karygodny;

51.

Wkroczenie żandarmerji przeciw opornemu lub zbuntowanemu tłumowi.

52.

Prawo tymczasowego aresztowania.

- d) w razie popełnienia przez osobę cywilną czynu przestępnego (zbrodni, występku), o ile niema na miejscu funkcjonariusza policji państwowej;
- e) „napadu“ oraz czynnej lub słownej zniewagi żandarma w służbie;
- f) jeżeli aresztowanie okaże się środkiem koniecznym do ochrony osób lub rzeczy, powierzonych opiece żandarma;
- g) zagrożenia bezpieczeństwa publicznego, a w stosunku do osób cywilnych, gdy niema na miejscu funkcjonariusza policji państwowej;
- h) w razie wywołania przez kogokolwiek w wojskowym obszarze służbowym zgorszenia publicznego, lub zakłócenia porządku publicznego;
- i) jeżeli osoba wojskowa lub cywilna nie usłucha wezwania lub upomnienia w sprawie dotyczącej zakresu działania żandarmerji, albo przeszkadza w wykonywaniu czynności urzędowych — o ile niema innego sposobu zapobiegnięcia złemu (§ 172 P. K. W., Reg. sł. wewn. cz. VII, rozporządzenie M. S. Wojsk. i M. S. Wewn. „o trybie postępowania funkcjonariuszów policji państwowej przy wykonywaniu czynności służbowych w stosunku do osób wojskowych”).

53.

Wypadki przytrzymania z inicjatywy żandarma.

O ile zwłoka grozi niebezpieczeństwem, może żandarm z własnej inicjatywy przytrzymać podejrzanego, obwinionego lub oskarżonego, podlegającego wojskowemu sądownictwu karnemu (t. j. oficerów i równorzędnych, oraz szeregowych) w następujących wypadkach:

- a) jeżeli przy popełnieniu przestępstwa pochwycono go na gorącym uczynku, albo jeżeli bezpośrednio po czynie pościg urzędowy lub głos

- publiczny wskazuje go, jako podejrzanego o czyn karygodny;
- b) jeżeli zbiegł lub czynił przygotowania do ucieczki, jeżeli ukrył się w celu uchylenia się od postępowania karnego i nie zgłosił się później dobrowolnie, albo jeżeli jest podejrzany o ucieczkę z powodu wielkiej kary jaka mu grozi, albo z innych ważnych powodów;
 - c) jeżeli starał się wpływać na świadków, znawców lub współobwinionych w sposób przeszkadzający wykryciu prawdy albo utrudniać badanie w inny sposób przez zniszczenie, zmianę lub zatajenie śladów czynu karygodnego, albo jeżeli zachodzi uzasadniona obawa, iż mógłby to uczynić;
 - d) jeżeli w ciągu toczącego się przeciwko niemu postępowania popełni nowe przestępstwa, albo jeżeli szczególne okoliczności uzasadniają tę obawę, jeżeli powtórzy czyn dokonany lub wprowadzi w czyn usiłowanie albo groźbę czynu przestępnego;
 - e) jeżeli ze względów wojskowych nie można pozostawić na wolnej stopie podejrzanego, obwinionego lub oskarżonego, który pozostaje w czynnej służbie wojskowej.

W wypadkach wyżej wymienionych żandarm ma aresztowanych dostawić natychmiast z odpowiednim meldunkiem do jednej z władz, wymienionych w § 172 P. K. W.

Przy przytrzymaniu z własnej inicjatywy, żandarm może je uchylić w razie ustania powodów, które były podstawą przytrzymania. O dokonanych oraz uchylonych przytrzymaniach żandarm musi składać pisemne meldunki (§ 171 P. K. W.).

54. Tymczasowe aresztowanie oficerów. Tymczasowego aresztowania oficera należy bezwarunkowo zaniechać, jeżeli udaje się on na wezwanie i w towarzystwie żandarma do najbliższej władzy wojskowej lub do najbliższego sądu wojskowego (§ 173 P. K. W. Rozporządzenie M. S. Wojsk. i M. S. Wewn.).

55. Aresztowanie zbiorowe. W wypadkach, gdy czyn karygodny popełniony został przez większą ilość osób i jeżeli nie da się zaraz wysledzić winnych, wówczas żandarm może aresztować wszystkie osoby, podlegające wojskowemu sądownictwu karnemu, które były obecne przy zajściu, a nie są zupełnie wolne od podejrzenia o współudział (§ 174 P. K. W.).

W wypadkach popełnienia wykroczeń karnych lub naruszenia rozporządzeń władz administracyjnych, wkroczenie żandarma powinno się ograniczyć do upomnienia lub przestrogi (art. 7. Rozp. Rady Ministrów z dnia 10 V 1920 r. Dz. Ustaw R. P. Nr. 59, poz. 368).

56. Rozkazy aresztowania i dostawienia do sądu. Rozkazy aresztowania lub dostawienia osób do sądu otrzymuje żandarmerja zasadniczo na piśmie i zadaniem jej jest ściśle wykonanie otrzymanego rozkazu. Wyjątek od tej zasady stanowi wypadek, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem, a powołany organ sądowy lub właściwy dowódca z powodu braku czasu ustnie wyda rozkaz aresztowania, — wówczas żandarm obowiązany jest zadośćuczynić temu wezwaniu, zawiadomić o tem swego przełożonego, który powinien zażądać dodatkowo rozkazu pisemnego.

We wszystkich wypadkach należy aresztowanego dostawić bez zwłoki wprost do właściwej władzy z odpowiednim zawiadomieniem pisemnem lub w nagłych wypadkach ustnem (§§ 20 i 22 instr.).

W wypadku, gdyby w myśl p. 53 należało aresztować lub tymczasowo przytrzymać osobę wykonywającą służbę publiczną lub urząd, a podczas jej nieobecności konieczne byłoby zastępstwo, ze względu na bezpieczeństwo lub interes publiczny, np.: osoby zatrudnione na kolejach żelaznych, na statkach, w latarniach morskich, nadbrzeżnych stacjach sygnałowych, robotników, zatrudnionych w kopalniach, hutach, kuźniach i walcowniach, osoby pozostające w służbie sanitarnej, rządowej lub gminnej, pełniące służbę leśną, publiczną lub prywatną, — należy o aresztowaniu tych osób niezwłocznie uwiadomić ich przełożoną władzę, o ile nie zachodzą szczególne przeszkody, jeszcze przed uskutecznieniem aresztowania, w każdym jednak razie należy wszystko zarządzić, aby zapobiec ich ucieczce.

Gdyby wyjątkowe przeszkody nie pozwalały na zawiadomienie władzy przełożonej aresztowanego, a nie można było przeszkodzić jego ucieczce, zatarciu śladów zbrodni, lub powtór-nemu popełnieniu czynu karygodnego, należy dokonać aresztowania, ale zaraz zawiadomić o tem właściwego przełożonego.

Gdyby aresztowanie osoby pełniącej służbę publiczną mogło grozić bezpieczeństwu publicznemu, należy wstrzymać się z aresztowaniem tak długo, dopóki nie zostanie obmyślone odpowiednie zastępstwo (§ 157 P. K. W.).

Gdy żandarm otrzyma polecenie aresztowania kogoś, a napotyka przytem na nieprzewidziane trudności i przeszkody, jak np.: gdy osoba mająca być aresztowana, z powodu choroby lub innych trudności nie może być przewieziona, należy o tem zawiadomić przełożonego dowódcę, lub tę władzę, która zarządziła aresztowanie,

57.

Aresztowanie osób pełniących funkcję, której wykonywanie nie może ulec przerwaniu.

58.

Postępowanie w razie gdy nieprzewidziane okoliczności nie pozwalają

na dokonanie aresztowania.

a tymczasem postarać się o dostateczne strzeżenie osoby, która ma być aresztowana i jej otoczenia.

59.

Pilnowanie aresztantów.

Gdy żandarmowi polecono pilnowanie aresztantów, czyto w zwyczajnych aresztach, czy w innych lokalach, co może być zarządzane w razie koniecznej potrzeby i tylko na krótki czas — ma on stosować przepisy służby wartowniczej w wojsku (Reg. śl. wewn. cz. VII).

W szczególności nie należy pozwalać nikomu przystępować do więźniów, rozmawiać przez drzwi lub okna, albo też porozumiewać się z nimi w jakikolwiek inny sposób, gdy przeznaczony do tego funkcjonariusz sądowy nie jest przy tem obecny. O wszelkich spostrzeżeniach podczas pilnowania więźniów powinien żandarm meldować odpowiedniej władzy, jak również przedstawiać jej wszelkie prośby i zażalenia więźniów, o ile uczynić to może bez opuszczenia swego stanowiska służbowego. Żandarmi nie powinni nigdy rozmawiać z więźniami.

60.

Postępowanie bezpośrednio po przytrzymaniu. Konwojowanie. Nałożenie kajdanek.

Po przytrzymaniu podejrzanego ma żandarm uczynić wszystko, by ustalić kto był świadkiem wydarzenia, zabezpieczyć przedmioty, będące w związku z czynem popełnionym i zebrać wszelkie dowody mogące służyć do dalszego dochodzenia. Podczas aresztowania i konwojowania jest obowiązkiem żandarma baczyć na to, aby aresztowany, przez zniszczenie, podrzucenie, pokłucie lub oddanie innej osobie i t. p., nie pozbył się przedmiotów, znajdujących się w jego posiadaniu, a nadto, aby nie zwał się ze współwinnymi i wogóle z nikim w jakikolwiek sposób się nie porozumiewał.

Żandarm konwojujący aresztowanego powinien znajdować się w odległości, najstosowniej

w danym razie, chwili oraz okolicznościach (pora dnia, właściwości terenu, osoba aresztowanego i t.d.) i która zapewnia możność udaremnienia w każdej chwili przypuszczalnego usiłowania ucieczki.

Z drugiej strony odległość ta musi być taka, żeby wykluczała powodzenie jakichkolwiek prób targnięcia się na żandarma.

Jeżeli aresztanta konwojuje jeden tylko żandarm, powinien on zachować tem większą ostrożność i czujność na każde poruszenie się konwojowanego. To samo należy stosować we wszystkich wypadkach, gdzie ilość konwojowanych przewyższa ilość konwojujących żandarmów. Kajdanki, jako środek przeciw oporowi i ucieczce, stosuje żandarm wedle swojej oceny wtedy, gdy ze względu na właściwość osoby konwojowanego np. jego spryt lub siłę, liczbę konwojowanych, rodzaj terenu, który ma przebyć, porę dnia i inne okoliczności, zagrożone jest bezpieczeństwo żandarma konwojującego, albo też zachodzi obawa ucieczki konwojowanego.

Starcom, chorym, ułomnym, osobom niedołącznym, tudzież kobietom i małoletnim kajdanków wkładać nie należy; w stosunku do tych osób środka tego używać wolno jedynie w wypadkach wyjątkowych, gdy uzasadni to konieczność (§ 181 P. K. W.).

Każde nadużycie w stosowaniu kajdanków podlega karze.

Konwojów do prowadzenia lub przewozu osób lub rzeczy wojskowych dostarczają zasadniczo oddziały garnizonu na żądanie komendy garnizonu, miasta, lub oficera placu. Żandarmerja, ze względu na swój specjalny charakter służby, jako wojskopolicyjny organ bezpieczeństwa, może być użyta tylko wyjątkowo i jedynie do konwojów szczegól-

61.

Zamawianie konwojów. Użycie żandarmerji do konwojów.

nie ważnych, lub gdy chodzi o szczególnie niebezpiecznych zbrodniarzy.

Są to:

- a) konwoje ciężkich przestępców, więźniów i wojskowych przestępców politycznych, wymagających szczególnej ochrony ze względu na możliwe próby uwolnienia ich ze strony osób postronnych;
- b) konwoje ważnych i wartościowych rzeczy (np.: specjalnie ważnych tajnych akt, archiwów, wielkich sum pieniężnych, kruszcu i t. p.).

Konwojowanie aresztantów i t. p. poza granicę państwa polskiego może nastąpić tylko na podstawie specjalnego rozkazu M. S. Wojsk., i to tylko do najbliższego sądu, posterunku żandarmerji lub policji państwa ościennego. Wyjątek stanowić może inny specjalny rozkaz.

62.

Konwojowanie osób.
Odebranie.

Żandarm wyznaczony do konwoju musi być przepisowo ubrany i uzbrojony. Tak przygotowany, melduje się u władzy poruczającej konwojowanie, gdzie odbiera konwojowanego (lit. a) pktu 61), czy też przedmioty (lit. b pktu 61), oraz dokumenty dla siebie i dla konwojowanego, t. j. rozkaz wyjazdu, bilety jazdy, albo pieniądze na podróż, wykaz służbowy i papiery służbowe konwojowanego, jak: pismo do władzy, której konwojowany ma być oddany, dane osobiste o konwojowanym, zawierające jego rysopis, wskazówki co do stopnia jego niebezpieczeństwa, opornego zachowania się lub ucieczki. Postępowanie to ma na celu zorientowanie żandarma z kim ma do czynienia i jakie środki ostrożności powinien przedsięwziąć.

Jeżeli konwojowany posiada własne pieniądze, lub jakiekolwiek kosztowności, żandarm odbiera je za równoczesnem potwierdzeniem odbioru.

Żandarm może jednak odebrać tylko takie rzeczy, które łatwo może przechować u siebie i któreby go w czasie konwojowania zbytnio nie obciążały.

Po sprawdzeniu odebranych rzeczy i dokumentów, żandarm odbiera samego konwojowanego, przyczem stwierdza jego tożsamość, przeprowadza ścisłą rewizję osobistą (przeprowadzenie rewizji osobistej kobiet należy powierzać kobietom, zasługującym na zaufanie), odbiera mu broń i wszelkie przedmioty, mogące służyć do napaści, okaleczenia siebie lub uwolnienia się, i przekonuje się, czy konwojowany posiada żywność i ubranie odpowiednie do pory roku i czasu trwania konwojowania. Zauważone braki powinien żandarm zaraz na miejscu usunąć.

Przed odmarszem powinien żandarm pouczyć konwojowanego o zachowaniu się podczas konwojowania, wezwać go do bezwzględnej posłuszeństwa, przestrzec przed próbą ucieczki i stawianiem oporu i wyraźnie zapowiedzieć, że w razie usiłowania ucieczki, użyje przeciw niemu broni palnej.

Konwoje mogą się odbywać pieszo, wozem, koleją, statkiem i t. p.

O ile chodzi o przebycie przestrzeni do 15 km, konwój odbywa się z zasady pieszo, o innym środku konwojowania decyduje w tym razie władza poruczająca konwój. Wola konwojowanego w tym kierunku nie może być brana pod uwagę.

Ilość konwojowanych, w stosunku do konwojujących, powinna być następująca:

na 1 (jednego) konwojowanego — 2 (dwóch) żand.
„ 2 (dwóch) konwojowanych — 3 (trzech) „
„ 3 — 5 (trzech do pięciu) — 4 (czterech) „

63.

**Właściwy
konwój.
Sposoby
i środki
konwojo-
wania
osób.**

„ 6 — 8 (sześciu do ośmiu) — 5 (pięciu) „

„ 9 — 12 (dziew. do dwunastu) — 6 (sześciu) „

Najstarszy z konwojujących żandarmów jest komendantem konwoju.

O ile konwojowanie ma trwać dłużej niż 24 godzin, ilość konwojujących powinna być odpowiednio powiększona. Nie ma to zastosowania przy konwojowaniu jednego aresztowanego.

Konwojowanie powinno odbywać się zasadniczo przy udziale co najmniej 2-ch żandarmów.

64.

Niedopuszczalność porozumiewania się konwojowanego z osobami postronnymi.
Posiłek.

Podczas konwojowania nie wolno pozwalać nikomu ani zbliżyć się, ani porozumiewać z konwojowanymi.

Jeżeli konwojowany ma się w drodze posilić jadłem lub napojem, może to nastąpić jedynie w obecności żandarma i, o ile możliwości, w osobnym lokalu. Żandarm sam wydziela żywność konwojowanemu, albo też kupuje z przeznaczonych na ten cel pieniędzy, zestawiając z tego dokładny rachunek, który dołącza do akt przy oddaniu konwojowanego. Przyjmowanie podarunków od konwojowanego, jedzenie, picie lub palenie na jego rachunek jest surowo wzbronione i karygodne. Żandarm nie powinien zezwolić, by któkolwiek znieważał konwojowanego czynnie lub słownie, lub z niego się wyśmiewał.

65.

Naturalne potrzeby.

Szczególna ostrożność nakazana jest przy załatwianiu naturalnych potrzeb przez konwojowanego. Przy konwoju pieszym lub na wozie powinno się to odbywać w stosownym miejscu pod nadzorem. W wagonach kolejowych, na statkach i wogóle wszędzie udaje się żandarm razem z konwojowanym do ustępu. Przy załatwianiu tych czynności przez aresztanta z nałożonemi kajdankami, żandarm ułatwia mu je (roz-

pina guziki, względnie doprowadza ubranie do porządku), zaś kajdan nie zdejmuję z rąk.

Gdy konwojowany zachoruje w drodze, należy w porozumieniu z najbliższą władzą wojskową lub, w braku jej, z policją państwową, albo władzami gminnymi, postarać się o pomoc lekarską.

Jeżeli choroba konwojowanego uniemożliwia dalsze odbywanie konwoju, żandarm oddaje go najbliższej władzy wojskowej lub gdy jej niema, władzy cywilnej za potwierdzeniem odbioru i osobnym meldunkiem prosi władzę, która poruczyła konwój, o dalsze rozkazy.

Jeżeli jeden z konwojujących żandarmów zachoruje w czasie konwoju i nie może pełnić swojej służby, stara się wrócić do swego oddziału, a gdy to jest niemożliwe udaje się z konwojem do najbliższej władzy, która w myśl § 66 niniejszej instrukcji ma udzielić pomocy.

Komendant konwoju melduje o tem swemu dowództwu.

Jeżeli podczas konwojowania ujawnią się takie okoliczności, lub przyjdzie do takich zajęć, z których wynikałaby wątpliwość co do pewności odstawienia konwojowanych, komendant konwoju powinien się zwrócić do najbliższej komendy wojskowej, policji państwowej lub najbliższych władz gminnych o pomoc i dostarczenie zaufanych ludzi do pomocy w dalszem konwojowaniu.

W zasadzie udzielić jej powinien najbliższy pluton lub posterunek żandarmerji.

Przewożenie konwojowanych i konwoju kolejami żelaznymi zasadniczo odbywa się w odosobnieniu od innych podróży, w osobnych przedziałach kolejowych.

Podczas jazdy koleją ma być bagnet zdjęty i schowany do pochwy. Bagnet zdejmują żandarm

66.

Choroba
konwojo-
wanego.

67.

Choroba
konwojują-
cego żan-
darma.

68.

Wzmoc-
nienie
konwoju.

69.

Konwojo-
wanie
kolejami
żelaznymi.
Uzbrojenie
konwoju.

przed wejściem do wagonu, a nakłada ponownie po opuszczeniu go. Kara in ma pozostać w wagonie naładowany, ale nie nabity, i zabezpieczony.

70.
Uciezka
konwojo-
wanego.

Jeżeli, mimo wszelkich środków ostrożności, konwojowany zdoła zbiec, żandarm musi przedsięwziąć natychmiastowy pościg bezpośredni, posługując się wszelkimi możliwymi środkami i wzywając osoby przypadkowo obecne na pomoc, albo też używa broni (§ 49 niniejszej instrukcji).

O ile pościg bezpośredni nie doprowadził do schwytania zbiega, żandarm przy pomocy najbliższych organów bezpieczeństwa bezzwłocznie zarządza pościg pośredni (inwigilacja).

71.
Oddanie
konwojo-
wanego.

Jeżeli konwojowany ma być odprowadzony jedynie do najbliższego posterunku lub plutonu żandarmerji, to konwój zaraz po przybyciu na miejsce ma się zgłosić u dowódcy posterunku lub plutonu.

Tam też nastąpi odbiór konwojowanego i jego rzeczy na podstawie papierów i rozkazów wyjazdu. Dowódca posterunku lub dowódca plutonu ma to potwierdzić nietylko na drugiej stronie tego dokumentu, ale nadto na liście służbowej dowódcy konwoju, albo patrolu.

Jeżeli konwojowani mają być odesłani bezpośrednio do sądu lub władzy bezpieczeństwa, to transport po przybyciu na miejsce ma się zgłosić u tej władzy, lub w więzieniu.

Odbiór konwojowanych więźniów i ich rzeczy potwierdza zarząd aresztu lub więzienia, czy też władza bezpieczeństwa, w wyżej opisany sposób.

Po oddaniu konwojowanego, konwój wraca do swojej siedziby i składa odpowiedni meldunek.

Wszelkie rzeczy, jak akta, pieniądze i t. p. konwojuje żandarm w zamkniętych i zabezpieczonych paczkach, skrzyniach lub walizach. Rola żandarma ogranicza się jedynie do strzeżenia rzeczy powierzonych jego opiece. Nie może on wykonywać żadnych ubocznych czynności, nawet wchodzących w zakres właściwych zadań żandarmerji.

Opakowanie, ciężar, wartość i sposób zamknięcia powinny być oznaczone w akcie, na którego podstawie żandarm otrzymuje potwierdzenie przy oddawaniu.

Każdy napad na żandarma, albo na rzeczy jego opiece powierzone, powinien być odparty w razie potrzeby nawet przy użyciu broni, o czym żandarm melduje najbliższej władzy bezpieczeństwa, celem prowadzenia dalszego śledztwa.

- 1) W czasie konwoju nie wolno dopuścić, aby konwojowany sprzedał w drodze jakąkolwiek rzecz, np. ubranie, albo podarował je, odrzucił czy zniszczył.
- 2) Przy konwojowaniu wozami lub kolejami żelaznymi należy usadowić konwojowanego tyłem do kierunku jazdy.
- 3) Przy konwojowaniu wozem wsiada pierwszy konwojowany—potem żandarm. Woźnica stoi przy koniach przodu i wsiada ostatni. Przy wysiadaniu pierwszy schodzi woźnica, drugi żandarm, a następnie konwojowany.
- 4) Przy konwoju koleją żelazną wsiada do wagonu mniejsza część konwojujących, albo też jeden żandarm, który pilnuje drzwi i okien, potem konwojowani(y), wkońcu reszta konwojujących. Przy wysiadaniu odwrotnie.

72.
Konwojowanie rzeczy.

73.
Praktyczne wskazówki dla konwojującego żandarma.

- 5) Przy konwoju pieszym należy unikać ulic ożywionych i miejsc sprzyjających napadowi lub ucieczce (np. lasy, zarośla).
- 6) Nie należy dać poznać konwojowanemu swego zaślubnięcia.
- 7) Drogę wybiera żandarm — nigdy konwojowany.
- 8) Przy konwojowaniu większej ilości aresztowanych należy zgóry przeznaczyć żandarmów do pścigu w razie ucieczki.
- 9) Za należyte przeprowadzenie konwoju odpowiada jego dowódca.

74.
Rewizja
domu.
Zasady
ogólne.

Rewizja domu, t. j. przeszukiwanie mieszkania (prywatnego) ze wszystkimi przynależnościami (zagrody), znajdującego się poza obrębem pomieszczeń przeznaczonych do wojskowego użytku służbowego, celem ujęcia winnego lub zajęcia przedmiotów pochodzących z przestępstwa, albo znalezienia pewnego środka dowodowego, może być przeprowadzona jedynie na podstawie pisemnego nakazu sądu lub prokuratora, zarówno wojskowego jak i cywilnego. To zarządzenie należy doręczyć zaraz albo najpóźniej w ciągu 24 godzin po dokonaniu rewizji.

Dostęp do mieszkań, zajętych przez osoby wojskowe, w budynkach prywatnych lub rządowych, dozwolony jest wojskowym organom służbowym w razie konieczności wykonania zarządzeń administracyjnych, opartych na wyraźnym upoważnieniu ustawowem (§§ 132 i 230 P.K. W., art. 97, 100 i 122 ustawy konstytucyjnej, § 78 instr. i Reg. sł. wewn. cz. VII).

Rewizję powinno się przeprowadzać zasadniczo w dzień, a tylko w razie konieczności zezwala sąd na dokonanie jej w nocy.

Jeżeli zwłoka grozi niebezpieczeństwem, żandarm może przeprowadzić rewizję domu nawet bez nakazu sędziowskiego z własnej inicjatywy w następujących wypadkach:

- a) jeżeli przeciwko pewnej osobie wojskowej wydano nakaz aresztowania lub doprowadzenia;
- b) jeżeli jakaś osoba została pochwyciona na gorącym uczynku zbrodni albo ciężkiego występku, lub jest silnie podejrzana o ich popełnienie i schroniła się do mieszkania prywatnego;
- c) jeżeli jakaś osoba ścigana jest listem gończym;
- d) jeżeli aresztowany posiada przedmioty pochodzące z przestępstwa;
- e) w razie pościgu za zbiegłym więźniem lub aresztowanym.

Wypadki pod b) odnoszą się także do osób cywilnych, jeżeli zachodzi uzasadniona obawa ucieczki obwinionego, a w pobliżu niema funkcjonariusza policji państwowej.

Poza tem żandarm może wejść do mieszkania prywatnego bez wyraźnego zezwolenia właściciela tylko w razie stwierdzonego niebezpieczeństwa: pożaru, klęski żywiołowej, lub innej katastrofy, gdy życie ludzkie jest zagrożone oraz na wołanie o pomoc z wewnątrz.

Jeżeli chodzi o osoby, co do których można przypuszczać z wszelkiem prawdopodobieństwem, iż posiadają pochodzące z przestępstwa przedmioty, które mogą być ważne przy przeprowadzaniu śledztwa, lub jeżeli chodzi o osoby podejrzane o popełnienie zbrodni lub występku, czy też osoby posiadające złą opinię lub oddane pod dozór policyjny, to można u nich przepro-

75.
Rewizja
domu z ini-
cjatywy
żandarma.

wadzać rewizję osób i rzeczy w każdej chwili (§§ 230, 231 i 235 P. K. W., § 141 P. K. A. § 363 P. K. R., § § 103 i 104 P. K. N.).

Na żądanie interesowanego należy mu albo zaraz, albo najpóźniej w ciągu najbliższych 24 godzin doręczyć umotywowane poświadczenie odbytej rewizji.

76. **Rewizja w obiektach zajętych przez wojsko.** Jeżeli rewizja ma być dokonana w obiektach wojskowych, lub przez wojsko zajętych, to przed jej rozpoczęciem należy zawiadomić o niej tego wojskowego przełożonego, który jest komendantem danego kompleksu koszar albo bezpośrednio przełożonego oddziału, w którego obszarze rewizja ma być przeprowadzona. Ten wyznacza ze swego ramienia przedstawiciela do asystowania przy rewizji (§ 232 P. K. W., § 105 P. K. N. § 140 P. K. A.).

77. **Asystencja policji przy rewizji lokali zajętych przez osoby cywilne.** O ile zachodzi potrzeba dokonania rewizji w lokalu, zajętym bądźto wyłącznie przez osoby cywilne, bądźto częściowo przez osoby wojskowe, a częściowo przez cywilne, jako też w wypadkach przeprowadzania rewizji osobistej osób cywilnych, żandarm powinien przybrać do współdziałania przedstawiciela cywilnego organu bezpieczeństwa.

Samą rewizję dokonywa się w ten sposób że, gdy trzeba zrewidować pomieszczenia, zajęte przez osoby wojskowe, lub same osoby wojskowe, rewiduje żandarm, a przedstawiciel organu cywilnego asystuje, zaś przy rewizji pomieszczeń zajętych przez osoby cywilne i przy rewizji osobistej osób cywilnych, czynny jest przedstawiciel cywilnego organu bezpieczeństwa, a żandarm asystuje. W obu wypadkach niezbędne jest jak najściślejsze współdziałanie przedstawicieli żan-

darmerji z przedstawicielami cywilnych organów bezpieczeństwa.

W razie, gdyby zwłoka groziła nagłaczem niebezpieczeństwem, a nie można było na czas uzyskać współdziałania cywilnego organu bezpieczeństwa, żandarm może dokonywać rewizji także pomieszczeń zajętych przez osoby cywilne, jako też rewizji osobistej osób cywilnych; powinien jednak przybrać do asystencji przy rewizji przedstawiciela władzy gminnej lub samorządowej, albo w braku tych wiarogodnego świadka (§ 235 Ust. 4 P. K. W.).

78.

Rewizja
w wypad-
kach
szczególnie
pilnych.

Rewizję domu i przynależnych pomieszczeń przeprowadza się w obecności świadka.

79.

Świadek
przy rewizji.

Świadek ten musi być w sprawie niezainteresowany. Należy go upomnieć, by zwracał baczniejszą uwagę na wszystko, co w jego obecności będzie przedsięwzięte, aby mógł w razie potrzeby złożyć przed sądem świadectwo oraz by zachował w ścisłej tajemnicy wszystko, czego się dowie przy czynnościach urzędowych.

Przy przeprowadzaniu rewizji domu i osoby należy unikać wszelkiego niepotrzebnego rozgłosu, wszelkich przykrości lub niedogodności dla interesowanych, które nie są niezbędnie potrzebne, szanować w miarę możliwości ich dobre imię i tajemnice prywatne, nie pozostające w związku z przedmiotem śledztwa, przestrzegając starannie względów taktu i przyzwoitości.

80.

Postępowanie
przed,
podczas
i po rewizji.

Rewizja odbywa się zasadniczo tylko po poprzednim przesłuchaniu osoby, u której ma być przeprowadzona i tylko wtedy, gdy przez przesłuchanie nie uzyskano dobrowolnego wydania przedmiotów poszukiwanych, ani usunięcia przyczyn, które są powodem rewizji.

Przesłuchanie może być pominięte, gdy zwłoka grozi niebezpieczeństwem.

Przy przeszukiwaniu pomieszczeń, które nie są przeznaczone do wojskowego użytku służbowego, należy wezwać ich posiadacza, aby był obecny przy tem przeszukiwaniu osobiście lub przez zastępcę; w razie nieobecności posiadacza albo jego zastępcy, trzeba wezwać do tego jednego z dorosłych członków jego rodziny, albo w ich braku jednego z domowników lub sąsiadów.

Jeżeli mieszkanie jest zamknięte i nikogo niema, otwarcie może nastąpić tylko w obecności właściciela domu lub administratora; gdyby zaś nie było ich na miejscu, w obecności dozorca domowego. Tak otworzone mieszkanie powinno być następnie opieczętowane i zabezpieczone przed kradzieżą.

Po ukończeniu rewizji, na żądanie interesowanej osoby, żandarm natychmiast, albo najdalej w ciągu najbliższych 24 godzin doręcza pisemne poświadczenie dokonania rewizji oraz jej powodów. Również na żądanie interesowanej osoby, żandarm wydaje spis wziętych na przechowanie lub zatrzymanych przedmiotów, a gdy niczego podejrzanego nie znaleziono — odpowiednie poświadczenie (§§ 232, 235 P. K. W., 141 P. K. A., 107 P. K. N.).

**81.
Zatrzymanie przedmiotów.**

Wszelkie znalezione przy rewizji przedmioty, pochodzące z przestępstwa, którego wykrycie ma rewizja na celu, żandarm bądźto zabezpiecza na miejscu, bądź zatrzymuje i zabiera ze sobą, celem dołączenia do doniesienia.

Jeżeli przy rewizji znaleziono przedmioty, nie pozostające w związku z przestępstwem ściąganiem, lecz wskazujące na inny czyn karygodny, popełniony przez tego samego sprawcę, lub przez

inną osobę, a czyn taki powinien być ścigany z urzędu, — żandarm powinien w takim wypadku również je zabrać lub zabezpieczyć i zależnie od tego, czy sprawca jest osobą wojskową czy cywilną, oddać wraz z doniesieniem sądowi wojskowemu, albo też cywilnym władzom bezpieczeństwa (§ 233 P. K. W.).

Przy rewizji papierów żandarm odpowiada za to, aby treść ich nie doszła do wiadomości osób niepowołanych. Jeżeli nie można spisać zaraz papierów wziętych na przechowanie, lub zatrzymanych, lub gdy właściciel nie chce pozwolić na ich rewizję, wówczas żandarm je opakuje i opieczętowuje, celem oddania sądowi. Interesowanej osobie, która była obecna w danym razie przy rewizji, należy zezwolić na położenie pieczęci. Znalezionych przy rewizji listów zamkniętych i opieczętowanych nie wolno żandarmowi otwierać pod żadnym warunkiem, lecz musi je w stanie zamkniętym oddać sądowi (§ 234 P. K. W.).

W razie użycia żandarmerji jako asysty przy czynnościach władz sądowych i organów bezpieczeństwa, współdziałanie jej ogranicza się jedynie do pomocy w utrzymaniu powagi i do udzielenia ochrony w razie niewłaściwego zachowania się osób postronnych.

Asystujący żandarmi nie uczestniczą w zajęciach i czynnościach urzędowych, a jedynie dopomagają, aby organa urzędowe mogły bez przeszkody pełnić swą powinność.

U w a g a. W wypadkach wkraczania żandarmerji samodzielnie w charakterze oddziału asystencyjnego, oddziałem tym dowodzić musi oficer młodszy żandarmerji.

82.

Rewizja
papierów
i listów.

83.

Asystencja.

84. **Badanie okoliczności rzeczywiście ustawowej** We wszystkich wypadkach zbrodni lub przestępstw, przez które spowodowano niebezpieczeństwo dla życia, zdrowia lub własności, stwierdzić należy przy pomocy naocznego zbadania miejsca czynu:

- a) istotę popełnionego przestępstwa,
- b) użyte do jego wykonania środki lub narzędzia,
- c) wysokość wyrządzonej lub zamierzonej szkody,
- d) niebezpieczeństwo dla cudzej własności.

85. **Niedopuszczalność stosowania gróźb, przymusu lub podstępów do zebrania poszlak winy.** Żandarmowi jest surowo zabronione starać się o poszlaki i dowody przez namawianie osoby podejrzanej do dokończenia, lub powtórzenia czynu karygodnego, lub uzyskanie od niej przy pomocy osób do tego namówionych — zeznań, celem udzielenia ich potem sądowi.

Nie wolno również stosować obietnic, gróźb, bicia lub jakiegokolwiek innego przymusowego sposobu, celem skłonienia podejrzanego do przyznania się lub do innych zeznań; gdyby on jednak z własnej inicjatywy coś żandarmowi wykazał, zeznał lub udzielił jakiegokolwiek wiadomości, dotyczącej się jego osoby lub innych ludzi, żandarm powinien zaraz donieść o tem władzy przełożonej (§ 162 ust. ostatni P. K. W.).

86. **Postępowanie w wypadkach uszkodzeń cielesnych.** W wypadkach uszkodzeń cielesnych lub nadwzięcia zdrowia, powinien żandarm w swoim doniesieniu opisać dokładnie ilość, miejsce i rodzaj, wielkość i kształt ran, oraz inne zewnętrzne ślady gwałtu fizycznego, jako też wymienić sposób, środki i narzędzia, któremi dokonano uszkodzeń. W wypadkach, gdy stan poszkodowanego wymaga natychmiastowej pomocy lekarskiej, żandarm powinien postarać się o jej udzielenie.

87. **Postępowanie w wypadkach** W sprawach o fałszowanie przez osoby wojskowe papierów wartościowych, monet lub wszel-

kiego rodzaju dokumentów, powinien żandarm prócz ujęcia sprawców i zatrzymania przedmiotów fałszowanych, wyszukać i zabrać wszelkie narzędzia i materiały, służące do podrabiania, celem złożenia ich we właściwym sądzie (§ 223 P. K. W.).

W wypadkach pożaru przede wszystkim należy dochodzić przyczyn powstania ognia. W wypadkach podpalenia żandarm musi ustalić sposób podpalenia i jakiego do tego użyto materiału. Dalej należy stwierdzić miejsce, czas i okoliczności towarzyszące podpaleniu.

O wszystkich pożarach w budynkach wojskowych lub zajętych przez wojsko jako też o pożarach zagrażających mieniu i interesom wojskowości w ten lub inny sposób, albo też mienie to naruszających, powinien żandarm składać doniesienie, podając w miarę możliwości szkodę, jaką wojsko w danym wypadku poniosło, bez względu na to, czy sprawca jest znany lub ujęty (§ 225 ustęp 2 P. K. W.).

O ile żandarm jest obecny przy pożarze, postępuje poza tem w myśl przepisów zawartych w § 91 niniejszej instrukcji.

W razie znalezienia zwłok ludzkich, czyto osób wojskowych czy cywilnych, należy przede wszystkim zwrócić baczną uwagę na najbliższą okolicę, otoczenie i stosunki miejscowe. Wszystkie spostrzeżenia należy dokładnie zapisać, a przede wszystkim jak najwierniej położenie zwłok, w jakim je znaleziono. Jeżeli trup był w ubraniu, należy dokładnie opisać wszystkie jego części pod względem koloru, gatunku, zewnętrznych oznak lub właściwości

Dalszem zadaniem jest stwierdzić tożsamość osoby. Jeżeli znajdzie się w pobliżu jakiś czło-

padkach
fałszowania
papierów
wartościowych, doku-
mentów
i monet.

88.

Postępowanie w wypadkach
pożaru.

89.

Znalezienie
zwłok i ratowanie osób
okaleczonych.

wiek, bez względu na to czy wydaje się on podejrzany, czy nie, należy zasięgnąć od niego możliwie najdokładniejszych szczegółów o zabitej osobie i wypadku, zapisać je i wogóle nie zaniedbywać niczego, co by mogło posłużyć do wyjaśnienia rodzaju i przyczyny śmierci.

Gdy znaleziono zwłoki osoby wojskowej, wówczas bez względu na to czy śmierć nastąpiła przez gwałtowne działanie czy też skutek wypadku lub samobójstwa, powinien żandarm zawiadomić wojskowego prokuratora i właściwy oddział wojskowy zmarłego, przedsięwziąć wszelkie kroki celem zabezpieczenia zwłok, aż do przybycia na miejsce komisji sądowo-lekarskiej.

Gdy chodzi o zwłoki osoby cywilnej, żandarm postępuje w ten sam sposób, z tą różnicą, że zawiadamia właściwy posterunek policji państwowej i zabezpiecza je aż do jej przybycia.

O poczynionych spostrzeżeniach należy policję dokładnie poinformować.

W razie znalezienia ciała ludzkiego co do którego niema absolutnej pewności, że zgon już nastąpił, a pewne oznaki pozwalają przypuszczać możliwość uratowania i przywrócenia do życia, jak to często się zdarza z tonącymi, zmarzniętymi, uduszonymi, zasypianymi, — żandarm powinien w miarę możliwości jak najspieszniej postarać się o pomoc lekarską, a przed jej nadejściem udzielić jej doraźnie, według ogólnych zasad.

Gdy przy sposobności patrolowania żandarm natknie się na wypadki okaleczenia, spowodowanego czyto rozmyślnie, czy też skutek nieszczęśliwego zbiegu okoliczności (przypadkiem lub przez nieostrożność), wówczas powinien się postarać o natychmiastową pomoc, możliwie lekarską, zba-

dać przyczynę i o całym wydarzeniu zawiadomić właściwą władzę.

Podczas patrolowania żandarm może mieć sposobność dostrzeżenia klęsk elementarnych lub innych nieszczęśliwych wydarzeń, np.: powodzi, pożarów i t. d. i to często w pierwszych ich chwilach. W wypadkach tych ma on obowiązek użycia wszelkich rozporządzalnych w danej chwili środków, by przestrzec przed niebezpieczeństwem zagrożone osoby, udzielić im możliwej pomocy i wogóle nie zaniedbać niczego, aby złe skutki danego niebezpieczeństwa zostały odwrócone całkowicie lub przynajmniej zmniejszone.

W takich wypadkach, celem powiadomienia o grożącym niebezpieczeństwie i konieczności ratunku, ma żandarm wyjątkowo prawo wejścia do każdego domu, zarówno w dzień jak i w nocy.

We wszystkich takich nieszczęśliwych wypadkach, jeżeli zachodzi potrzeba, powinien żandarm z całych sił swoich z samozaparciem się udzielać pomocy, celem odwrócenia niebezpieczeństwa i przywrócenia porządku. Ma ratować życie ludzkie i starać się o zabezpieczenie uratowanej własności.

Uratowane od niebezpieczeństwa osoby chore, bezsilne i dzieci należy umieścić w odpowiednim miejscu, a także zabezpieczyć ich mienie.

Przy pożarach obiektów wojskowych przez cały czas trwania pożaru, a przy pożarach innych obiektów do czasu przybycia cywilnych organów bezpieczeństwa, żandarm powinien przychodzić na miejsce pożaru z pomocą kierownikowi straży ogniowej, przez zamknięcie, wspólnie z organami cywilnymi lub wojskowymi, miejsca objęte pożarem, zabezpieczenie mienia pogorzelców i nadzоровanie, by jego zarządzenia były z całą dokładnością wykonywane.

90.

Kłęski elementarne.

91.

Żandarmerja przy pożarach.

Dozór strażniczy musi być nawet wtedy utrzymany, gdy pożar został już ugaszony, przyczem należy przede wszystkim baczyć na to, aby zarządzenia kierownika straży ogniowej, zmierzające do niedopuszczenia do ponownego wybuchu pożaru, zostały dokładnie wykonane.

W wypadkach, gdy niema na miejscu odpowiednio wyszkolonych kierowników akcji ratunkowej, żandarm powinien osobiście kierować akcją ratowniczą.

Po ugaszeniu pożaru żandarm postępuje w myśl przepisów § 88 niniejszej instrukcji.

92.
Zapobie-
ganie nie-
szczęśli-
wym
wypadkom.

W ogólności żandarm ma obowiązek zwracać uwagę na wszelkie okoliczności, któreby komukolwiek groziły niebezpieczeństwem.

Jeżeli np.: spostrzeże, że jakiś dom, budynek lub jego część grozi niebezpieczeństwem zawalenia się, jeżeli dostrzeże nieostrożne obchodzenie się z ogniem, światłem, tlejącymi węglami, lub gorącym popiołem, jeżeli w młynach lub innych zakładach poruszanych wodą wykonywa się takie czynności, które grożą niebezpieczeństwem sąsiednim budynkom lub ich mieszkańcom; jeżeli spostrzeże ślady lub objawy epidemii lub zarazy u jakiejś osoby, oznaki obłądę, a u zwierząt objawy wodowstrętu (wściekliznę), — powinien zwrócić na to niebezpieczeństwo uwagę właścicieli, mieszkańców, sąsiadów, a w razie potrzeby także władz policyjnych i gminnych. Szczególną uwagę powinien żandarm zwracać na te wszystkie wypadki, gdy grożące niebezpieczeństwo w ten lub inny sposób może narazić na szwank interesy wojska. O spostrzeżeniach swoich powinien natychmiast donieść właściwym władzom wojskowym.

Żandarmerja powinna baczyć, aby na gościńcach, drogach i placach publicznych, z powodu zachowania się lub postępowania osób wojskowych, nie działo się nic takiego, co mogłoby być powodem nieporządków lub szkody.

Doglądać należy, aby osoby wojskowe nie dopuszczały się naruszenia istniejących przepisów ruchu drogowego i ulicznego, zwłaszcza wtedy, gdy chodzi o ładowane wozy.

Tych woźniców i szoferów wojskowych, którzy nie chcą stosować się do przepisanego porządku i stawiają opór, należy wylegitymować, albo też doprowadzić do najbliższej władzy wojskowej, wraz z odpowiednim doniesieniem.

Jeżeli żandarmerja otrzymuje polecenie wykonywania nadzoru nad zachowaniem się osób wojskowych w czasie obchodów publicznych, widowisk i t. d., to powinna być czynna przedewszystkiem w zakresie własnych upoważnień, a w razie koniecznej potrzeby dopomagać policji do utrzymania porządku i spokoju.

Żandarm powinien unikać zbytecznych interwencyj, a wchodzenie do lokali publicznych w służbie powinien ograniczyć do koniecznych wypadków, zachowując przytem spokój i takt.

W wypadkach, gdy żandarm ma wkroczyć, powinien przedewszystkiem usuwać podżegaczy, a pozostałych powinien uspokoić upomnieniami i przekonywaniem.

Przy zbiegowiskach musi patrol żandarmerji zastanowić się, czy może je powstrzymać lub rozprościć; jeżeli uważa, że własnymi siłami uczynić tego nie potrafi, powinien się zwrócić o wzmocnienie albo do własnego przełożonego, albo do

93.
Utrzymywanie porządku na drogach, gościńcach i placach.

94.
Żandarmerja na obchodach, widowiskach publicznych i zbiegowiskach.

miejscowych władz wojskowych, a w braku ich—do władz cywilnych.

95.
Przytrzy-
mywanie
zbiegłych
popiso-
wych.

Żandarm powinien przytrzymać zbiegłych popisowych i oddawać ich policji państwowej.

Za zbiegłych popisowych uważać należy tych, których władza wskaże żandarmerji imiennie jako takich, lub których nazwiska podane zostały do publicznej wiadomości, a nadto także tych mężczyzn, co do których na podstawie zeznań organów gminnych lub innych osób wiarogodnych stwierdzono, że wezwaniu do stawienia się nie uczynili zadość lub nawet ukryli się.

Zwracać także należy szczególniejszą uwagę na te osoby, które mając w myśl ustawy o powszechnym obowiązku służby wojskowej, albo w myśl rozporządzenia wykonawczego do niej, obowiązek składania meldunków, zaniedbały tego przy zmianie miejsca zamieszkania lub przy podjęciu podróży w kraju, trwającej ponad 14 dni, lub udały się bez zameldowania czy też bez wymaganego zezwolenia władzy w podróż zagranicę, albo, otrzymawszy pozwolenie na podróż, nie wróciły do ojczyzny po upływie wyznaczonego czasu. Osoby takie należy dostawiać do najbliższego posterunku policji państwowej.

96.
Postępowa-
nie z przy-
trzymanymi
w pobliżu
granicy
państwa.

Gdy żandarm przytrzymał nad granicą przemytników lub inne osoby, przekraczające przepisy celne, wówczas powinien odstawić je do najbliższej władzy skarbowej. Jeżeli się okazało, że przytrzymany podejrzany jest o zbrodnię lub o takie przestępstwo, które pociąga za sobą postępowanie karno-sądowe, należy go odstawić do cywilnej władzy bezpieczeństwa.

Przytrzymane osoby wojskowe należy oddawać najbliższym władzom wojskowym.

Żandarmerja porozumiewa się z władzami przełożonemi zapomocą meldunków, relacji i sprawozdań, z sądami i prokuratorją przez doniesienia, relacje i meldunki.

Z czynności przedsięwziętych przez żandarmerję (np. z przesłuchania świadków, osób podejrzanych) nie wolno spisywać protokółów. Wyjątek stanowią wewnętrzne dochodzenia i wypadki, niniejszą instrukcją wyraźnie zastrzeżone.

Żandarmom nie wolno również wystawiać strom jakichkolwiek poświadczeń, dotyczących się spraw służbowych, lub wydawać wyciągów z akt, z wyjątkiem wypadków wydawania zaświadczeń o dokonaniu rewizji.

W każdym plutonie żandarmerji zaprowadzić należy pewne znaki, po którychby żandarmi nawet w odległości poznawali się; znaki te służą głównie do tego, aby żandarm lub oddział żandarmerji sprawujący służbę zewnętrzną mógł otrzymać pomoc od żandarmów lub patrolów będących w pobliżu.

Znakami temi mają być: nawoływanie się w sposób umówiony lub gwizdnięcie, a tylko w ostatecznym razie wystrzał. Rozumie się samo przez się, że każdy żandarm, który taki znak usłyszy, śpieszyć powinien natychmiast na miejsce, z którego głos doszedł.

Doniesienie powinno się składać z następujących części:

- 1) generalja (imię, nazwisko, data i miejsce urodzenia, imiona rodziców, ewentualnie co do kobiet zamężnych nazwisko panieńskie, wyznanie, zawód, przezwisko, kary poprzednie);
- 2) opis czynu — zwięźle i przejrzyście,

97.
Sposób porozumiewania się z władzami przełożonemi i sądownemi. Zakaz wystawiania poświadczeń służbowych.

98.
Umówione znaki porozumiewawcze.

99.
Doniesienie karne.

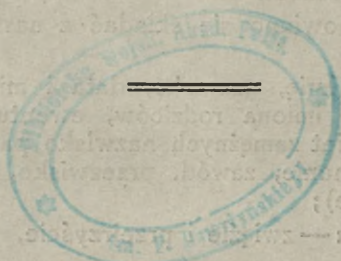
- 3) zeznanie świadków, z podaniem ich wieku, wyznania, miejsca zamieszkania,
- 4) obrona podejrzanego,
- 5) przypuszczalne środki zapobiegawcze (aresztowanie), z podaniem powodu ich zastosowania.

W razie gdyby do żandarmerji zwrócono się z doniesieniami o przekroczeniach przepisów ustawy, popełnionych przez osoby cywilne, lub o czynach nie podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, np. dotyczących cła i monopolu, wówczas donosiciela należy skierować do władzy właściwej, a dane doniesienie pisemne przesłać tej władzy.

100.
Stosunek
do policji
państwo-
wej.

Stosunek żandarmerji do policji państwowej ograniczać się powinien jedynie do wspierania jej organów w ramach określonych przez Ministerstwo Spraw Wojskowych, rozporządzeniem M. S. Wojsk. i M. S. Wewn. o trybie postępowania funkcjonariuszów policji państwowej przy wykonywaniu czynności służbowych w stosunku do osób wojskowych.

Wogóle powinna istnieć stała styczność pomiędzy żandarmerją a policją państwową. Jest to bowiem najlepszy sposób zapewnienia sobie wzajemnej pomocy.

492

CBW

dubl. do sygn.....

22977/

17